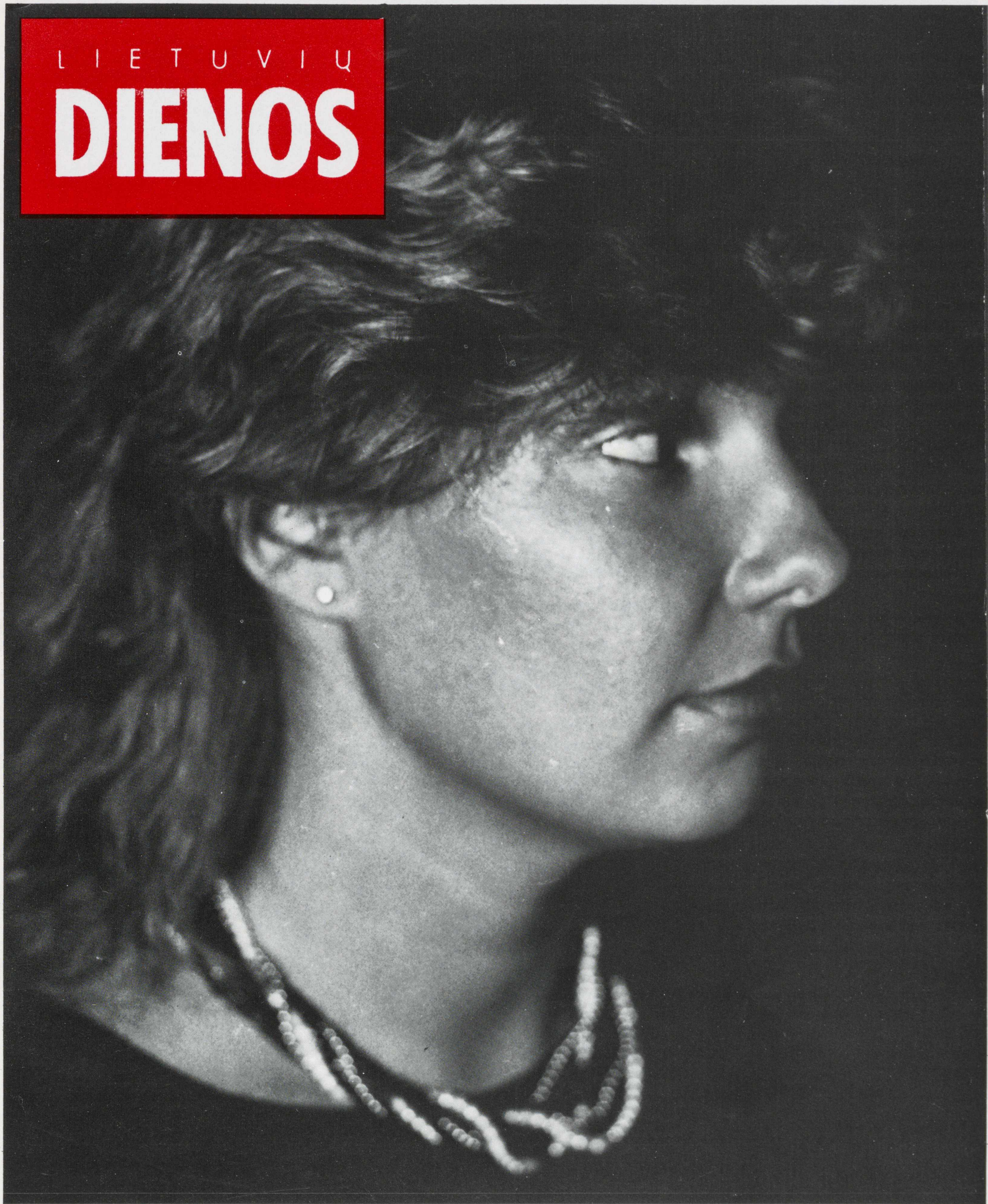

L I E T U V I Ų

DIENOS

CNN TELEVIZIJOS ŽINIŲ REDAKTORĖ RIMA JANULEVIČIŪTĖ

LITHUANIAN DAYS

NOVEMBER 1989

1989 M. LAPKRIČIO MĖN.

LIETUVIŲ

DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Telefonas: (213) 664-2919

1989, LAPKRITIS Nr. 9 (399)
NOVEMBER, 1989 No. 9 (399)

Eina XXXIX metai
Volume XXXIX

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGOTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
Redakcinė kolegija

Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 20.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 50.00

RIMA JANULEVIČIŪTĖ

was born in Brooklyn and grew up in Chicago, where she attended Lithuanian schools. According to Rima, her mother and Lithuanian books were her best teachers. She danced with various Lithuanian folk dance groups, was a member of the "Ateitininkai", the Lithuanian World Youth Association and the Lithuanian Journalists Assn., and taught at the Lithuanian Pedagogical Institute in Chicago.

While she was studying Communications at college in Chicago in 1978 a professor offered her an internship at WBBM-AM (CBS)-radio. She quit after a month, even though she was offered a steady job at the station. Rima had her heart set on television; and after badgering an executive of WBBM-TV for three months she got a job at the station. After three years with WBBM-TV she returned to college to get her bachelor's degree, and then continued her studies in journalism. Rima went to Lithuania to write the thesis for her master's degree; but after a short period of stay she was "asked" to leave the country. At that time the Communist Party was closely guarding Arvydas Sabonis to prevent his escape from Lithuania and suspected Rima as an ally.

After returning to Chicago, Rima received a call from WTBS Sports TV and an offer to work in Atlanta. From June 1987, she worked at the Headline News and at the end of May, 1989, she transferred to the CNN News Division (both owned by Turner Broadcasting Systems, Inc.), where she works as a lead news writer, writing primarily for Daybreak and Daywatch news. Because of her ability to speak Lithuanian fluently she was lent to ABC sports to attend this year's Basketball celebration in Lithuania, where she spent 2 weeks. Next year she will work at the Goodwill Games in Seattle.

As far as she knows, she is the only Lithuanian at Turner Broadcasting Systems, Inc.

Do you know someone who would like to receive "LITHUANIAN DAYS", but **does not subscribe?**

Give a gift subscription for only \$15 when you mail in your renewal. Just enter the **new subscriber's address** on the renewal envelope and enclose the additional \$15 for their subscription. The \$15 rate is for new subscribers only.

* * *

Jei norite padovanoti "Lietuvių Dienų" prenumeratą, tam kas dar neprenumeruoja žurnalo, pasinaudokite šia proga, naujam skaitytojui — tik 15 dol. metams. Siųsdami prenumeratos atnaujinimo vokelį, užrašykite **naujas skaitytojas**, pavardę, adresą ir pridėkite 15 dol. už naują prenumeratorių. Ši nuolaida galioja tik **naujiems prenumeratoriams**.

TURINYS/CONTENTS LIETUVIŠKOJI DALIS

Katruo veidu į Lietuvą.....	3
<i>Juozas Kojelis</i>	
Lietuvaitė CNN televizijos stoties žinių redaktorė.....	4
Knygų pasauly.....	6
<i>Julius Keleras</i>	
Eilėraščiai.....	7
<i>Vytautas Volertas</i>	
Vijokliai ir smiltys.....	8
<i>Ignas Medziukas</i>	
Vilniaus Universitetui 41-ąjį dešimtmetį peržengus.....	10
<i>Alė Rūta</i>	
Istorinė A. Kairio knyga.....	11
<i>Vaje</i>	
Los Angeles lietuviai ok. Lietuvoje...	12
Svečiai iš ok. Lietuvos.....	13
XI-tas Amerikos lietuvių kongresas....	14
Spaudoj ir gyvenime.....	15

ENGLISH SECTION

Rima Janulevičiūtė.....	2
<i>Albert Cizauskas</i>	
The Politics of Religion.....	17
<i>Alė Rūta</i>	
Christmas in September.....	19
<i>Jim Gring</i>	
Showing the Flag.....	20
<i>Eric Heinsheimer</i>	
Americans Over Lithuania.....	21
Lithuanian Radio Programs.....	23

Marborough's **LITHUANIAN SELF-
TAUGHT**, by M. Variakojytė-Inkėnienė. Fifth Edition, 144 p. This system teaches the essentials of Lithuanian language for travel and enjoyment. \$4.75

LITHUANIA MY HERITAGE

Edited by Vladas Vijeikis. Published by "Tėviškėlė", Chicago, IL, 1989. 400 pages, \$20 plus \$2 postage. Available at "Lithuanian Days", 4364 Sunset Blvd., L. A., CA 90029, tel. (213) 664-2919.

This book is dedicated to those who have never seen the country of their ancestors. Herein are gathered facts and pictures of modern and ancient times.

HISTORY OF LITHUANIA by Dr. Joseph B. Končius. A very condensed history of Lithuania. 142 p. \$4.

All these books are available at: "Lithuanian Days" 4364 Sunset Blvd., L. A., CA 90029. *Please add \$1 postage.*

INTRODUCTION TO MODERN LITHUANIAN, by Dambriūnas, Klimas and Schmalstieg, Third edition, 1980. 779 p. This book is not for young children, has 40 lessons in its main part; reading selection, vocabulary list, grammar exercises, and a map of Lithuania. \$11.

Popiežius Jonas Paulius II drauge su jį aplankiusiais Vilniaus Konservatorijos studentų kamerinio choro nariais, Vatikane, 1989.

Pope John Paul II with members of the visiting Vilnius Conservatory student chamber choir, Vatican, 1989.

KATRUO VEIDU Į LIETUVĄ

Bendravimas su Lietuva, su tauta ir su lietuviais, kai prasidėjo šioks toks atlydis, kai buvo galima atvykti ir nuvykti, išeivijos lietuvių suskaldė į dvi dalis — vieni už bendravimą, kiti — prieš. Kodėl? Kokia tao priežastis ir kokie argumentai? Kodėl nenorėti ir nebendrauti su tauta? Argumentų nei iš vienos pusės, nei iš kitos netrūko. Vieni net ir šūkį paskelbė skambų ir iš pažiūros gražų, nediskutuotiną: “Veidu į Lietuvą”. Kas galėtų tai nuneigti! Iš kur mes visi, jei ne iš Lietuvos, į ką mes visi, jei ne į Lietuvą! Bet į kokią? Į “tarybinę”, nes apie kitokią tada nė kalbos nebuvo.

Tik tarybiniai organai atvykimus ir nuvykimus organizavo; tik jie (“Tėviškės” draugija) tuos ryšius tvarkė, “tarybiškai” kalbėjo ir iš vieno kito kad ir menko faktelio dideles išvadas skelbė: va, tas ir tas jau eina prieš “vaduotojus”, va, tas ir anas jau pritaria tarybinei santvarkai; ir tų vardų ir veidų jie kaip imanydami ieškojo paremti savo tezėms ir suniekinėti “fašistų”, “nacių” ir kitokių “priešų” vardus ir darbus.

Šūkis “Veidu į Lietuvą” iš paviršiaus imant, dar nieko nesako. Bet kokių veidų? Kokia jo puse — kairiaja ar dešiniąja? Tada galėjai tik kairiaja, kuri nešokiravo ir “tarybiniam veidui”. Nuvykus ir sėdint prie “apskrito stalo”, kas buvo giriama ir kas puolama? Tie patys, ką gyrė ir ką puolė “tarybininkai” ir “tarybų” aparaičiai.

Tokiu būdu, gal nevisuomet ir noromis, ben-

dravimas išvirto į “bendradarbiavimą”. (Ta klausimą yra nagrinėjęs ir mūsų žurnalas anketos būdu, ryškines bendravimo ir bendradarbiavimo sąvokas bei tų veiksmų reikšmę).

Bendravimas su tauta buvo priimtinas, bendravimas, išvirstantis į bendradarbiavimą su okupacinės valdžios įstaigomis ir oficialiais asmenimis, bei tarybiniais tarnautojais atmetinas.

Šiandieną, pertvarkai veikiant, kai Lietuva gyvena visai kitokioje atmosferoje ir kitokiomis laisvės nuotakomis ir atvirumo sąlygomis, “senojo” bendradarbiavimo adoratoriai pradėjo skustis ir raudoti, kad jiems slysta žemė iš po kojų, kad, girdi, “po ketverių ar penkerių” metų viskas pasikeitė ir tie, kurie tada kaltino juos, rėmusius bendradarbiavimą su raudonaisiais, (“Darbininkas” pavadinęs net “Maskvos triuba”...), dabar patys važiuoja į Lietuvą, remia Sąjūdininkus... Ar tai ne “krokodilo ašaros”?

Kadangi dabar bendraujant nebegana nuvažiuoti į Lietuvą, ten kurioje įstaigoje pasėdėti, pakalbėti, iš išeivijos, iš jos asmenų bei organizacijų, dirbančių Lietuvos naudai pasišaipyti, o reikia ir konkrečių darbų ir dalykų — kompiuterių ir kitos moderniosios technikos, knygų ir popieriaus, rezignuodami tokie “patriotai” pagaliau taria: “todėl tegu važiuoja kas gali, tegul prisideda, padeda Lietuvai”. Ačiū už leidimą. Taip ir bus daroma.

Pokalbį tęsiant (žiūr. “Atgimimas”, 1989,

liepos 17 d., nr. 25) kitas balsas paryškina: “Galėčiau tik pridėti, kad darbo visiems užteks. Mes, liberalų sparnas, visada didžiavomės, kad esame idėjų šaltinis. Kiti tegu renka pinigus, parūpina popieriaus Šapokos ‘Istorijai’ ir t.t. Jie tai geriau sugeba, mums tai ne tiek idomu. Mes generuosime idėjas, padėsime sudaryti planus, nubrėšime kontūrus...”

Ar bereikia didesnės arogancijos: “Mes, liberalų sparnas, visada didžiavomės, kad esame idėjų šaltinis...”, mes... mes..., “o kiti tegu renka pinigus”. Ar bereikia ciniškesnio pasityčiojimo iš tų, kurie renka, aukoja pinigus išleisti Šapokos “Lietuvos istorijai”, kurie aprūpina moderniąja technika Sąjūdžio spaudą...

Bet anot vieno tų pokalbininkų “Tikrovė prasimuša ir daro savo”. Lietuva ir jos Sąjūdis turi idėjų ir žmonių, kurie tas idėjas išnešiojo per visą okupacijos košmarą, kurie turi drąsos ir energijos dabar, jas kelti į viešumą ir įgyvendinti. Ir jiems nereikia jokių “generuotų” (o gal net degeneruotų?) idėjų. Sąjūdi pagimdė bundanti ir viešumon išėjusi tauta, ji juo pasitiki, jo pastangas ir darbus remia, ji nelaukia, kol kokia savim besididžiuojanti grupelė, kurios vaidmuo dar jai pačiai “nėra išryškėjęs”, pasiūlys padėjusi ant sidabrinės lėkštelės.

Dabar į Lietuvą einame ne tik atsisukę veidu, bet ir visu kūnu, visa siela, visais jausmais ir visais ištekliais. To reikia jos galutiniam siekiui — nepriklausomybei.

LIETUVAITĖ CNN TELEVIZIJOS STOTIES ŽINIŲ REDAKTORĖ

Pasikalbėjimas su Rima Janulevičiūte

Rima, daugelis iš vyresniųjų lietuvių kaltina Amerikos vyriausybę, spaudą, radiją, televiziją, kad nerodo pakankamai dėmesio Lietuvos reikalams. Ar tokie kaltinimai pagrįsti?

Aišku, kad mums, lietuviams, atrodo, kad tie kaltinimai pagrįsti. Betgi reikia pagalvoti kiek tų skaitytojų ir žiūrovų iš tikrųjų domisi Pabaltijū. Daugelis amerikiečių net nežino kas ta Lietuva yra. Net kai aš pradėjau dirbti Headline News (1987 m. birželio mėn. pradžioje), kai kurie bendradarbiai nežinojo, kad Lietuva yra viena iš 15 Sąjungos respublikų, o ne Rusijos dalis.

Kokiu būdu TV kompanijų vadovai nustato, kurios problemos daugiau žiūrovus domina?

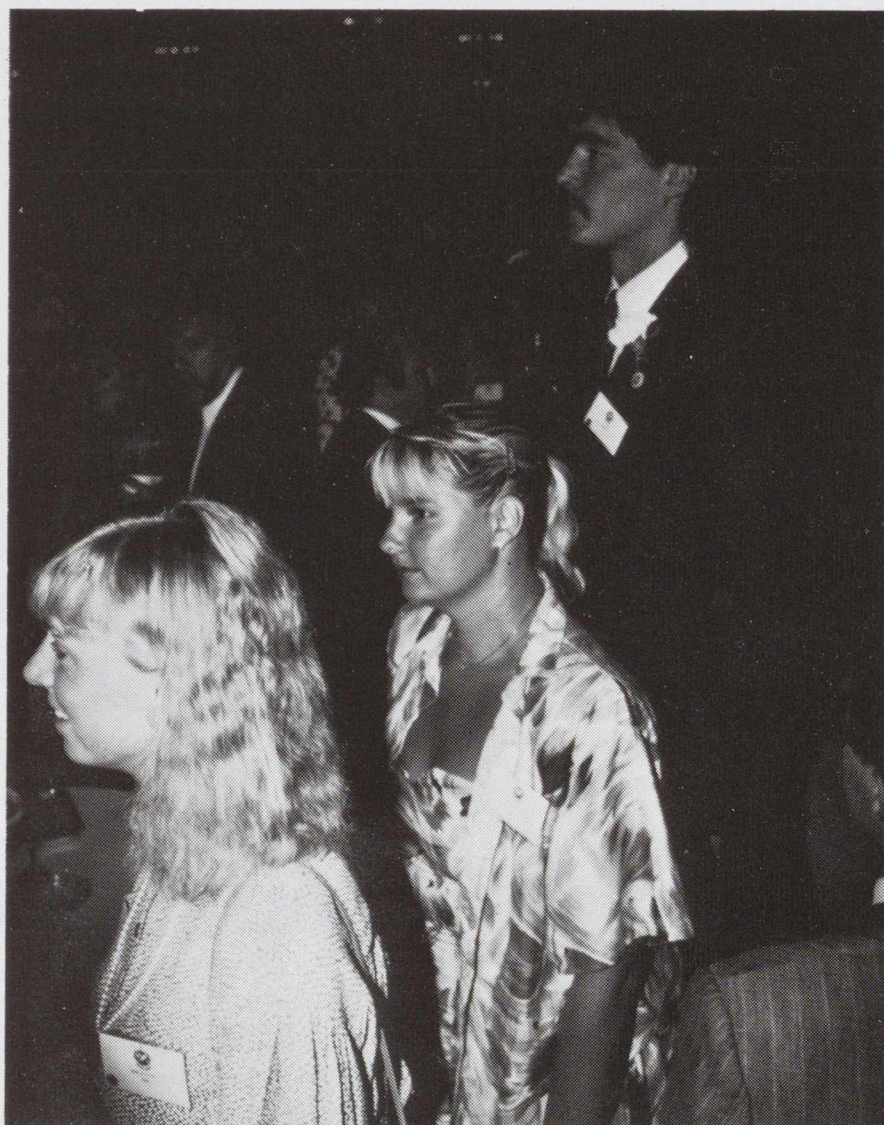
Vadinamieji "ratings" labai daug ką parodo, bet tuo pačiu ir mažiau komplikauta sistema: žiūrovų laiškai ir telefoniniai paskambinimai.

Kurioje TV kompanijoje dirbate ir kokias einate pareigas?

Šių metų (1989) gegužės mėn. pabaigoje perėjau į CNN News diviziją. (Ir Headline News ir CNN News priklauso tai pačiai kompanijai — Turner Broadcasting Systems, Inc.). Esu pagrindinė žinių rašytoja (lead news-writer). Tai reiškia, kad diktoriai skaito mano parašytus žodžius. Kai pasirodau dar žiovaudama darbe (pradedu 4 v. r.), turiu prie kompiuterio rasti ir perskaityti (ir kone mintinai išmokti) visą informaciją apie pagrindinius praėjusios nakties ar brėkstančios dienos įvykius. O tada pradedu rašyti pagal "producer" nustatytas ribas. Dažniausiai rašau trim programom — Daybreak (6 ir 8 v.r.) ir 10 valandos Daywatch.

Gal konkrečiais pavyzdžiais pailustruotumėt savo darbo apimtį?

Kiek žinau, esu vienintelė lietuvaitė Turner kompanijoje. Turiu daugiau darbo negu kad išivaizdavau keldamasi į Atlantą. Man ir kitos divizijos randa "darbelių". Vos tik buvau pradėjusi dirbti Headline News, kai 1987 m. liepos mėnesį Atlanta Hawks atsivežė šešis Sovietų Sąjungos vyrų rinktinės krepšininkus, jų tarpe Šarūną Marčiulionį. (Atlanta Hawks irgi Turner nuosavybė). Turner buvo susidomėjęs Šarūnu, tai buvau ir aš pakviesta padėti versti. Vėliau, tų pačių metų spalio mėnesį, mane "pasiskolino" ABC Sports, kai Sovietų Sąjungos rinktinė kovėsi su profesionalais

Rima Janulevičiūtė su Kim Bohuny (kairėje) ir Arvydu Saboniu (dešinėje) New Yorke 1988 metais Goodwill žaidynių bankete.

Rima Janulevičiūtė with Kim Bohuny (left) and Arvydas Sabonis (right) during the Goodwill Games banquet, New York, 1988.

Photo by Dr. K. Vitkus

Milwaukee. Dažnai tada (ir dabar) išverčiu reikalingus sportinius straipsnius iš Lietuvos. Šių metų birželio mėnesio pradžioje Hawks ir Turner Broadcasting dėka buvau Lietuvoje dvi savaites. Kitą vasarą dirbsiu su Goodwill Games Seattle. Kaip matote, mano lietuvių kalbos mokėjimas ir laikurių sportininkų pažinimas padeda paįvairinti kasdieninį darbą.

Koks buvo Jūsų kelias į televizijos pasaulį?

Labai atsitiktinas, nelauktas, ir nevisai norimas. Kai lankiau kolegiją Čikagoje 1978 metais, vienas profesorius man pasiūlė vadinamąjį "internship" WBBM-AM (CBS) radijuje. Pirmiau pečiais patraukusi, nutariau išbandyti. Nepatiko, nors tik mėnesį praleidus ten ir darbą pasiūlė.

Televizijos studijos buvo pirmame aukšte ir aš nutariau, kad dar reikėtų išbandyti ir ten padirbėti, o tada mesti šalin ir radiją, ir televiziją ir grįžti prie rašymo. Bet ne taip lengva patekti į televizijos pasaulį, be jokio užnugario. Tačiau, aš kiekvieną dieną (truko tris mėnesius) pasigaudavau tą žmogų, nuo kurio priklausė pradiniai darbai, ir, prispaudus jį prie sienos, klausdavau kada galiu pradėti. Jam taip

nusibodo, kad nuėjęs pas savo šefą paprašė, kad mane pasamdytų. Pasamdė.

Tuo metu mokėjau — televiziją užstatyti, pakeist kanalus ir užgesinti. Greitai išmokau daugiau.

WBBM-TV išdirbau beveik tris metus, tada grįžau į universitetą baigti bakalaurą. Paskui tęsiau mokslus, bet vėl žurnalų ir laikraščių srityje, — ne televizijos. Tačiau, kai nuvažiauvau į Lietuvą pradėti rašyti diplominį darbą

magistro laipsniui, mane... "išprašė". Reikėjo griebtis darbo. Paskambino žmonės iš WTBS Sports (irgi Turner divizija), kurie jau buvo girdėję, kas atsitiko ir pasiūlė man darbą Atlantoje. Tai ir vėl dirbu toje srityje apie kurią kadaise net nesapnavau.

O kodėl Tave iš Lietuvos "išprašė"?

Tuo metu Sovietų Sąjunga buvo apsėsta pabėgimo baimės. Labiausiai nuo pagundų į užsienį pasitraukti tada buvo saugojamas Arvydas Sabonis. Mane įtarė, kad aš tokia "pagunda" galiu būti, ir paprašė iš Lietuvos išvykti.

Gal žodelį apie savo vaikystę ir jaunystę, ir kokie ryšiai su lietuvių bendruomene?

Gimiau Brooklyne, užaugau Čikagoje. Tie du paskutiniai žodžiai turėtų viską pasakyti. Aišku perėjau visas lietuviškas mokyklas, nors didžiausias mano lietuvių kalbos pelnas yra iš mamos... ir iš meilės knygai.

Šokau tautinius šokius, priklausiau ateitininkų organizacijai, Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungai, Lietuvių Žurnalistų Sąjungai, dėščiau Pedagoginiame Lituanistikos institute.

Kai pradėjau universitetą, nors iš pradžių gana arti namų buvau, turėjau mažiau laiko visoms organizacijoms, o be to ir be manęs atrodo buvo gana "veikėjų". Atlantoje man labai sunku būna dalyvauti tarp lietuvių — dažniausiai neleidžia darbo valandos. Tačiau po truputį, kur galiu, pasirodau — 1988 m. vasario mėnesį skaičiau paskaitą Sunny Hills; šiemet buvau pakviesta į Frontininkų suvažiavimą. Tuo pačiu buvau pakviesta ir į Ateitininkų Studijų Dienas, bet, deja, turėjau atsisakyti dėl laiko stokos. Mano ryšiai šiuo metu, atrodo, tampa su Lietuvos žmonėmis: sportininkais, daktarais, studentais, menininkais

Kokiu būdu plačioji lietuvių visuomenė galėtų prisidėti prie lietuviškų klausimų dažnesnio panaudojimo TV programose?

Pati visuomenė galėtų prisidėti rašydama laiškus, — ir ne vien tik neigiamus. Reikia parašyti ir kai kuri nors stotis transliuoja ką nors svarbaus mums. Reikia parašyti, padėkoti. Tuo pačiu, aišku, kad reikia patikslinti klaidas. Jei nebus atkreiptas dėmesys, tai kaip stočių darbuotojai žinos, kad kažką tai neteisingai perdavė.

Ar buvo, kaip sakoma, "pražiopsotų" progų?

Aišku. Yra buvę demonstracijų į kurias atvažiuavę reporteriai nieko nerado — gal tik saujelę žmonių. Sekanti kartą — nebevažiavo. Yra buvę įvykių, pvz. būriuotojų atvykimas, apie kurį, atrodo, daug kas neturėjo informacijų. CNN transliuoja gana daug įvykių, kurie, jei ne sovietiniai, tai surišti su Sovietų Sąjunga. Nors mes, lietuviai, teisiškai nesame Sovietų Sąjungos dalis, tačiau galime tuo pasinaudoti reklamos reikalams. Nežinau kaip praėjo būriuotojų atvyka į New Yorką, bet žinau, kad nemačiau nei per ABC nei CBS ir tikrai nebuvo transliuojama per CNN. Kodėl? Niekas nežinojo apie tai. Net ir man niekas nepaskambino... o būčiau galėjusi ką nors suveikti.

Ar pramatote kokių būsimų lietuviškų įvykių, kuriais galėtų susidomėti TV?

Pirmiausia man dabar (rugsėjo mėn.) ateina į mintį Lietuvos parlamentinė sesija, kuri nukelta į spalio pabaigą. Čia yra įvykis idomus televizijai. Būsiu tuo metu Vilniuje. Jau gavau užsaką iš CNN atlikti darbą. Ir aišku, ateinantieji Goodwill Games gali būti geras fonas iškelti Lietuvą. Esu girdėjusi, kad Baltijos kraštų sportininkai raginami boikotuoti tąsias žaidynes, bet tai, mano nuomone, būtų didelė klaida. Iš to naudos nei sportininkams, nei pačiai Lietuvai nebūtų. Gal kur nors rastumėme mažą žinutę, kad boikotuojama, bet tuoj pat būtų užmiršta. Geriau būtų, jei suplanuotų vieną akta, gal žaidynėms besibaigiant, kuris parodytų sportininkų tautinius jausmus. Esu tikra, kad žurnalistai tikrai susidomėtų ir nemažai reklamos tokiam aktui duotų.

Ar pažįstate daugiau lietuviškos kilmės amerikiečių, dirbančių masinės informacijos (media) srityje?

Rima Sunny Hills, Floridoje, per Vasario 16-tos minėjimą, 1988.

Rima Janulevičiūtė at the February 16th commemoration in Sunny Hills, Florida, 1988

Photo by Jonas Adomaitis

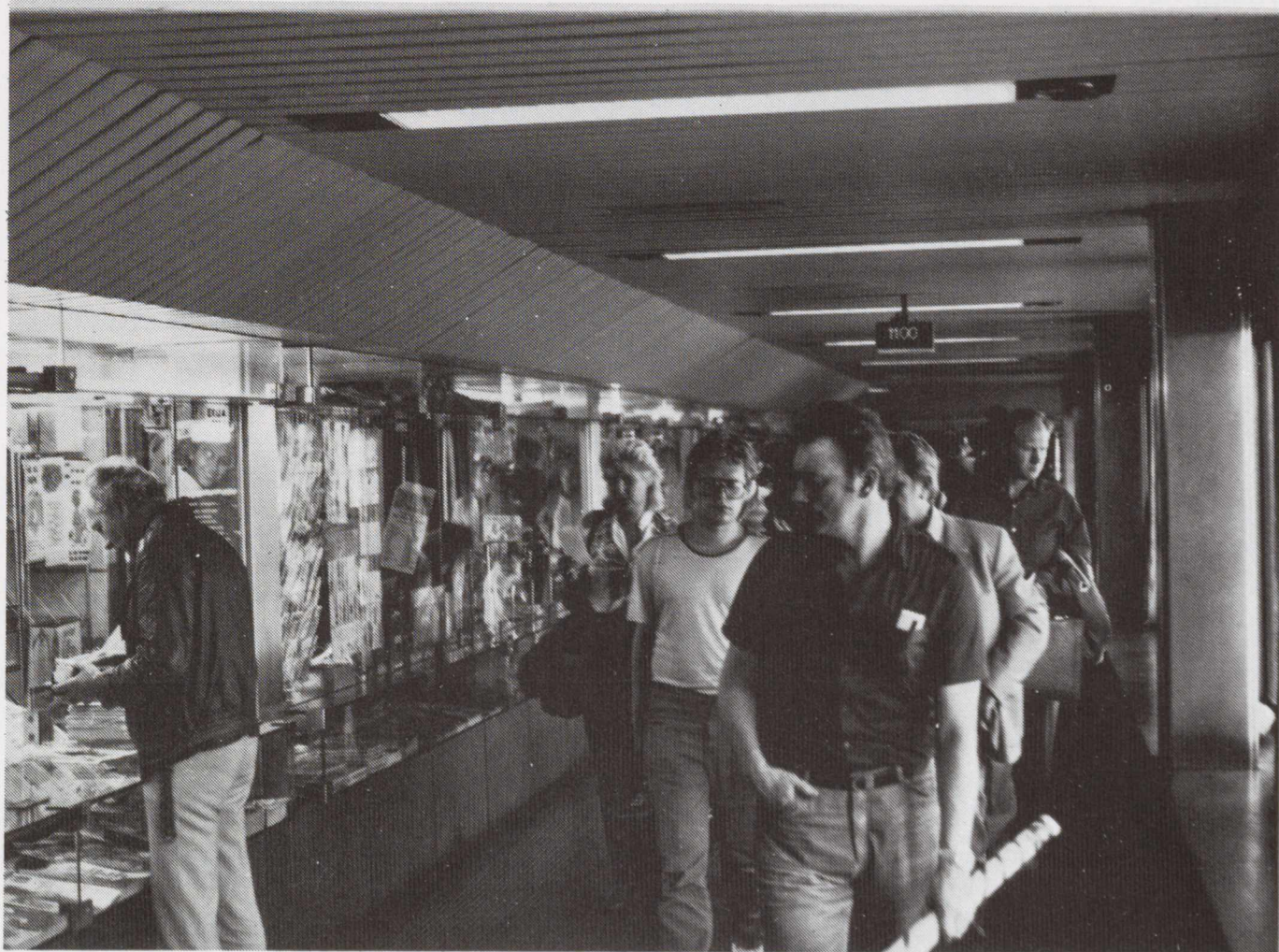
Ne. Nepažįstu. Kiek suprantu iš kitų — yra vienas kitas, bet neteko dar susitikti. Pažįstu kai kuriuos dirbančius "Amerikos balse" ar "Radio Free Europe".

Rima, didžioji dalis Tavo generacijos Amerikos lietuvių, gerų profesionalų ir pelninguose įvairiuose versluose, turinčių vadovaujančias pozicijas, yra dingę iš lietuviško gyvenimo horizonto. Kas tai lėmė?

Mano generacija dar ne visai dingusi, bent man taip atrodo. Aš tai vis pastebiu, kad mano vyresniosios sesers generacija pražuvus. Gal todėl, kad tai karo vaikai. Aš gimiau pokaryje ir nežinau, ką toji generacija praėjo. Kodėl

mano generacija ne labai reiškiasi? Už kitus sunku atsakyti, bet iš savo pusės galiu tik tiek pasakyti — nelendu, kur man aiškiai parodo, kad manęs nenori. Jaunesnė būdama, nepaisydavau, išbraudavau. Nors būdavo sunku kartais žiūrėti kaip pasiturinčių tėvų vaikai lakstydavo po visą pasaulį bendruomenės pinigais, o likusieji turėdavome patys užsidirbti ar iš gana tuščių tėvų kišenių traukti.

Tas pats būdavo ir su daugeliu lietuviškųjų stipendijų. Todėl, jau anksčiau nutariau, kad jeigu kada turėsiu tokias išgales, tai išteigsiu stipendiją lietuvių kilmės studentui, norinčiam studijuoti žurnalistiką. Bet stipendiją pati prižiūrėsiu... ir būkite tikri, kad bus skiriama

Argentinoje su "Žalgirio" krepšinio komanda, 1986 metais.
With "Žalgiris" basketball team in Argentina, 1986.

tik tam studentui, kurio tėvai tikrai neišgalės už mokslus mokėti.

Šiuo metu nebesiveržiu į lietuvišką veiklą. Gana turiu savų darbų. Be to tamprius ryšius palaikau su Lietuvos lietuviais — jiems nesvarbu kieno aš dukra.

Be to, nervuoja mane kai kurių tėvelių "šildymas" vietų savo vaikams... (atrodo, daugumai nebesvarbu ar tie vaikai moka kalbėti lietuviškai... ar gali suregzti lietuvišką sakinį... ar parašytus į laikraščius straipsnius galima "išnarplioti"...))

Man atrodo, kad ir kitiems yra atstumiantys tokie dalykai. Nervuoja ir tai, kai tie patys žmonės vis garbingai fotografuojasi, o paskui išgirsti, kad, tas ar anas kitas žmogus atliko darbą.

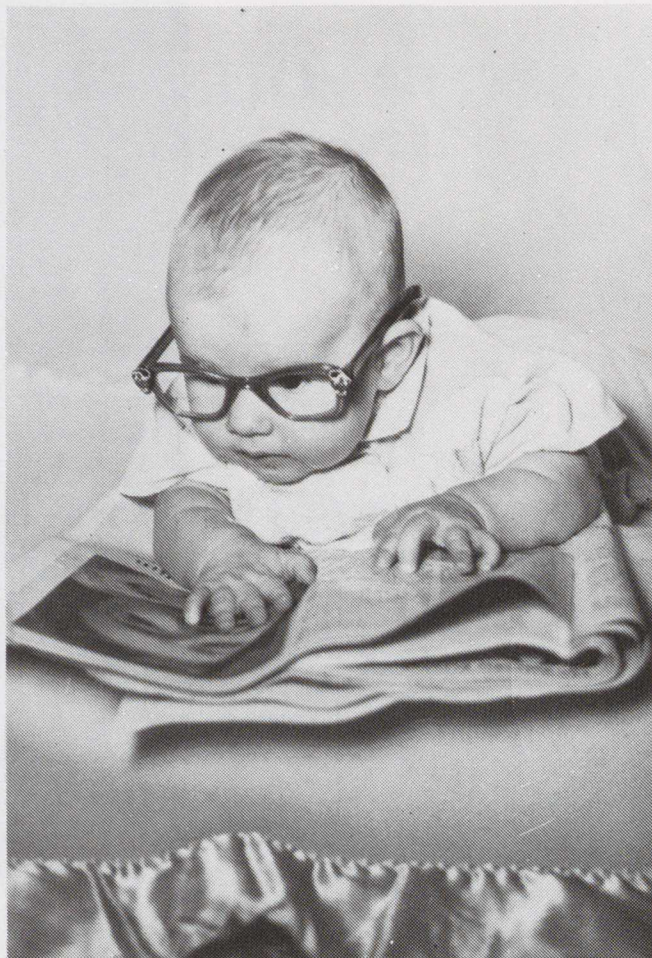
Aišku, mano toks pasisakymas daug kam nepatiks, nes nuo mažens esame mokomi, kad reikia būti mandagiais. Tačiau, teisybė nevisuomet mandagi.

Ar yra galimybė juos/jas vėl gražinti į gyvosios lietuviybės srovę?

Vėl negaliu už kitus atsakyti, nors manau, kad gal kai kuriuos "pradingusiuosius" galima gražinti.

Aš pati nesiskaitau iš "gyvosios" lietuviybės srovės išėjusi. Kaip tik priešingai. Kaip jau minėjau, su Lietuvos lietuviais esu labai susirišusi. Ir mano nuomone, "gyvoji lietuviybės srovė yra už jūrių marių... pačioje Lietuvoje. Ir, turbūt, esu viena iš mažumos Amerikos lietuvių, ypač jaunesniųjų, kuri labai rimtai apsvarstytų "grįžimą į Lietuvą, jeigu šalies savistovumas išsivystytų.

Ar pripažįsti, kad Washingtonas yra ne tik Amerikos, bet ir laisvojo pasaulio strateginis centras?

Jaunoji "žurnalistė" vienerių metų.
Rima, a young "journalist" one year old.

Aišku.

Jei taip, ar lietuvių interesams ten pakankamai atstovaujama; jei ne — kas daryti?

Negana atstovaujama. Nesuprantu kaip kas ir galėtų patikėti, kad gana. Ir mano amerikiečiai draugai, bendradarbiai žino, kad neturime activistų ("lobbying") centro. Kai važiauvau į Frontininkų suvažiavimą ir šefui paaiškinau kokiais reikalais, jis išsprogdino akis... o tada palinkėjo sėkmės.

Kalbėjosi Juozas Kojelis

KNYGŲ PASAULY

Balzeko Lietuvių kultūros muziejus paruošė spaudai knygą: **The Lithuanian Heritage: The Many Views of Youth**, skirtą lietuvių jauniosios kartos tautinės tapatybės apibudinimui. Redaktoriai: Dana Račiūnaitė, Antanas Saulaitis, SJ., Marija Stankus-Saulaitis. Šis projektas pareikalavo kelių intensyvaus tyrinėjimo metų. Knyga susideda iš pasikalbėjimų su vidurinių mokyklų ir universitetų lietuviais studentais ir lietuvių organizacijų atstovais. Ji liečia naujosios, Amerikoje gimusios kartos pažiūras į įvairiausius lietuvių sąmonės aspektus. Turima čia omenyje: lietuvių kalbos mokėjimas, dvikalbiškumas, anglų ar lietuvių kalbų vyravimas kasdieniniame vartojime, Lietuvos istorijos ir lietuvių literatūros įsisavinimo laipsnis. Idomumą sukelia skyrius apie jaunųjų lietuvių pasikalbėjimus su tėvais apie pastarųjų atvykimą į Ameriką, bei jų išgyvenimus išeivijoje. Parodyta koku laipsniu tėvų tautinė tapatybė, susiformavusi dar Lietuvoje, įtakojo jų, čia gimusių vaikų, mentalitetą ir jausmus. Ši knyga yra darbo vaisius daugelio žmonių, kurie surinko labai vertingą medžiagą. Knyga yra išimtinio pobūdžio, nes panašios neišleido jokia Amerikos tautinė grupė kilusi iš Rytų Europos. Šis leidinys yra nepaprastai svarbus šaltinis mokslininkams ir bendrai asmenims, kurie domisi išeivijos lietuvių gyvenimo problemomis. **Knygos išleidimas yra visų mūsų prestižo reikalas.** Knyga yra gausiai iliustruota. Jos apimtis — 200 psl. Ši knyga turėtų atsirast kiekvieno lietuvių ir lietuvių kultūros ištaių bibliotekose. Maloniai kreipiamės į visuomenę prašydami pagalbos šiam projektui įvykdyti savo aukomis ar jos užsiprenumeravimu iš anksto.

Knygą užsisakyti, aukas siųsti: Balzeko Lietuvių Kultūros Muziejus, 6500 S. Pulaski Rd., Chicago, IL 60629. Dėl platesnių informacijų skambinkite: (312) 582-6500.

A. Baranauskas, **Profesorius Rakūnas.** Romanas. Išleido Nida, Londone, 1988. 230 psl. Kaina JAV — 12.50 dol.

Genrikas Songinas **Vilniaus krašto legendos.** Išleido Linas Raslavičius, 1988. 128 psl. Aplankas ir vinjetės dail. Ramintos Lapšienės. Kaina — 8 dol.

Rima su mama Maskvoje, 1981 m.

Rima with mother in Moscow, 1981.

Lapkričio pirmoji

*mīrē veidrodžiai, užgesē žvakēs, liūdni
gamtovaizdžiai,
īrēminti atmintyse, ašarotos išdavysčių
aukos,
etapu išvartytieji, atšalē mēšlu
dvokiančiuos
vagonuos, gimdyvēs ir nepagimdyti jų
vaikai,
nutildyti vienatīnē tremties kulka*

pakabintas varpelis

*baltas sniegas; jie jau gali dainuoti
savąja
tarme, ir mėnulis be skausmo nuslysta
žiemos
tvenkiniais lyg tykus atleidimas, betgi
pažadas:
ne! jie lig galo paliks amžiniais tremtiniais*

Dalyvavo ateitininkų akademinio savaitgalio programoje; gruodžio 2 d. dalyvauja Los Angeles Fronto Bičiulių literatūros vakare.

jie dėliodavo seniai suaižėjusių tėviškių
 šukes, ir
 guosdavosi: mėnuo pasigailės jų,
 atsiųsdamas tikrą
 Viltį, kuria patikėtų paliege,
 nepasikeliantys,
 palikti, niekur neminimi praeičių žmonės,
 beje,
 niekuomet nebuvo prašytojais

VIJOKLIAI IR SMILTYS

(Iš romano)

Vytautas Volertas

Vytautas Volertas mūsų išeivijos visuomenėje išliko kaip rimtas, darbštus, nuosaikus bendruomenės veikėjas. Bet ir darbuojantis tokioje nelengvoje planų, metodų, politinių įkarščių dirvoje jis rado laiko ir jėgų prisėsti prie kūrybinio stalo ir parašyti iki pustuzinio romano, kurių vienas, vardu "Pragaro vyresnysis", 1971 m. laimėjo "Draugo" romano premiją. O reikia pastebėti, kad komisijoje, kuri sutarė visais balsais, buvo tokie vardai kaip J. Aistis, A. Vaičiulaitis, J. Blekaitis.

Veikalas yra ypač aktualus šiandieną, kai tema, kuri vaizduoja komunistinės sistemos surankintą žmogų, pasidarė atvira ir kalbanti dar piktesniais žodžiais, negu Volerto veikale.

Kiti V. Volerto romanai: "Upė teka vingiais", "Gyvenimas yra dailus", "Greitkelis", "Jaučio ragai" (1985 m.).

Rašytojas JAV-se baigė matematikos ir inžinerijos mokslus ir iš radijo srities parašė keletą studijų, susilaukusių gero vertinimo.

Belaukiant sekančio V. V. romano, idomu susipažinti su nauja autoriaus tema.

Paprašytas, mūsų žurnalo skaitytojams autorius mielai sutiko parodyti šiame L.D. numeryje spausdinamą fragmentą.

Toks galvotas buvo mano senelis savo vėlyvesniame amžiuje. Jam viskas atrodė aišku, suprantama, bet suprantama ne taip kaip daugelio, apie jį esančių.

— Bažnyčia, kunigai ir mes esame Dievo viduje, — girdėjau jį, kaimynui aiškinant. — Visas pasaulis guli Dieve. Skelbia, buvo erdvė sprogimas. Ar kas išivaizduoja erdvę, visišką nieką? Ir niekas sprogo... Geras niekas. Jei kas sprogo, tai Dievas paliepė, ne koks niekas. Iš nieko pasidarys viskas... Sakome, "kurs esi danguje". Ne Dievas yra danguje, bet Dievas yra dangus. Tare, "Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė geros valios žmonėms", ir užtenka. Visi garbinimai, šlovinimai, lankstymasis yra nereikalingi Dievui. Tik rodo mūsų neišmanymą, tikėjimo nesupratimą. Kažkokioje žemėje, visatos taškelyje, Dievui lankstosi vabalai... Jis žino, kad esame, ir nepamiršta. Tai kam tasai triukšmas?

Kaimynas net krūptelėjo iš baimės:

— Viską aukštyn kojom verti, žmogau!

— Tas ir yra. Aukštyn kojom vaikštom. Prisigalvoje įvairiausių ceremonijų, žaidžiam kaip vaikai. Dievą apgaudinėjame, save teisinam. Slėpdami negerą elgesį, jį kaisiojame už kreivų Jeruzalės sienų.

— Kokios Jeruzalės?

— Bažnyčioje girdi tik Jeruzalę ir Jeruzalę. Nėra Romos, Paryžiaus, Vilniaus. Nėra visos Amerikos. Tik Jeruzalė. Jei reikia simbolių, jų galima rasti apie save. Naujas lapas pavasari, vabalėlis... Arba kryžius. Jo užtenka visai krikščionybės istorijai. Dabar vis Jeruzalė... Žydai Kristų sutaršė ir visą pasaulį iki šios

dienos taršo. Psalmės, sako, yra poezija. Kokia poezija? "Tyrinėk mane, Viešpatie, ir mėgink mane; ištrink mano inkstus ir mano širdį..." Kodėl ne "Palaimink protėvių kalnelį šventą. Ir našta knygnešių, ir ištremtųjų kančią..."? Vietoje Brazdžionio gėrimės nesuprantamu Saliamonu. Tai vis žydų antspaudas.

— Sunku, Vilkai, su tavim, — kaimynas pasidavė. O man, Amerikos tolerancijoje auklėtam ir ši pokalbį nugirdusiam, taip pat buvo sunku. "Kitty vynuogynas, čia jos buhalterija", pagalvojau pyktelėjęs. "Pats senelis taip nemanytų ir nekalbėtų. Ji pripūtė šių minčių". Užviriau ant tos intelektualės, užpykau, bet ir senelio vaizdas, toks šviesus mano akyse, truputį apsiūkavo. Nusprendžiau žvalgytis progą, kad su juo galėčiau vienas pasitarti ir įsitikinti Kitty didžiomis kaltėmis.

Artėjo mano alma mater futbolo rungtynės su tradiciniu priešu, kuriam mūsų universitetas visuomet pralaimėdavo. Nekentėm tų bulių, bet į žaidynes prieš juos gužėdavome iš visų kampų. Ir tamet kolegos anksti pradėjo vilioti, kad visi, pernai baigę, kartu vyktume ir skardžiu triukšmu padėtume savo senelės mokyklos komandai. Žinojau, kuo tas baigdavosi: alus, mergaitės, amerikietiško mastelio nakvynės studenčių bendrabutyje. Atvirai kalbant, — gal tokio atvirumo čia nereikėtų — toje nakvynėje savo lietuvišku kuklumu lengvai galėjau apsi-kiulinti. Todėl didelio entuziazmo nerodžiau. Buvo ir kita priežastis, net didesnė. Vėl be reikalo atvirai kalbant, nemokėjau savo finansų tvarkytis. Algėlė, kurią pradėjau gauti, atrodė labai galinga. Be to, su diplomu kartu atėjo neprašyta kredito kortelė. Aš ir pasiūriau pirmyn: naujas automobilukas, brangokas butas, komplikauta garso sistema. Kredito kortelės imlumas baigėsi, algos galingumas subliuško. Dabar sėdėjau tuščias, o mokėjimai spaudė. Gerai apgalvojęs, pasiekiau štai kokią matematinę išvadą: neinat į rungtynes, lieka dvidešimt penki; nedalyvaujant linksmybėse po jų, lieka bent šimtas; savaitgalį valgant kur nors kitur, susitau po beveik penkiasdešimt. Todėl savo kolegoms kategoriškai pareiškiau, kad išvažiuoju tarnybiniais reikalais (manęs niekas niekur nesiuntinėjo, nes dar labai mažai darbe išmaniau), ir atsiradau pas senelį.

Šeštadienis buvo labai gražus, nors lapkritis jau varėsi prie galo. Nei vėjelio, nei debesėlio. Tik gryna saulutė pylėsi iš dangaus, o įvairių spalvų lapai klojo žemę ir takus. Pavėsyje reikėjo švarką užsimesti, bet pietų pusėje, kiek šalia namo sienos pastovėjęs, tik marškiniais pridengta nugara bandė prakaituoti.

Prieš pusryčius Kitty paskelbė:

— Einu su kaimyne pabėgioti. Gal ir tu prisidėsi? — parodė į mane.

Prisidėsiu? Tik lauk, Kitty, lauk! Jūs dvi, žalsvuose treninguose paslėpusios inokusių moterystę (Kitty treningas buvo bjauriai žalsvas), lapsėsitė žmonių palangėse, vos pasistūmėdamos į priekį, tai kaip aš prisidėsiu? Kaip aš pritapsiu, Kitty?

— Gal eik, — paskatino senelis, man tylint. — Gal prisidėk.

Tasai laimingas ir nelaimingas berniukas, tasai Sister Sissy, buvau aš. Dėl pravardžiavimo iki šiandien man yra truputi gėda, todėl ir nudelsiau prisipažinimą. Tikroji Sister Sissy buvo vienuolė Zita, jauna, graži, tvarkinga. Tai ją, šią mokytoją, vaikai taip vadindavo. Kai aš pasirodžiau mokykloje, jie mane pagirdavo, kitiems pavyzdžiu rodydami. Ir štai kuo baigėsi tasai jos gerumas: vaikų kalbon vėl grįžo Sister Zita, o mane, jos numylėtinį, prekriktį į Sister Sissy. Ne žodis Sissy, bet žodis Sister degino. Buvau berniukas, tad vadinimas moterišku vardu krito kaip didelė panieka.

Mano tvarkingumas, dėl kurio vaikystėje kenčiau, yra gerokai aptriušęs. Kartais mane jau supa net prakaito tvaikas. Laukan nešu vėdinti batus, bet juos ten užmirštu, kol netyčiomis randu sulytus ir pelėsių užpultus. Retkarčiais valyklon nuvežu rūbus, tačiau nerandu laiko atsiimti, todėl mėnesį trinu tą pačią eilutę. Pirmiausia, dabar nėra, kas apglostytų, kaip vaikystėje buvo. Antra, kam išsidailinus stypčioti, kai beveik visi mano draugai nežino ką reiškia tvarkingumas.

Augau su seneliais. Jie buvo man tėvai, nes tikrų gimdytojų nė rūkais neprisimenu. Senelis bardavo mane kiekiau, senelė — minkščiau. Ji kartais net savo vyrą perspėdavo:

— Nereikia su vaiku šturkščiai...

Tokius perspėjimus aš labai vertindavau, nors kartą truputį nusigandau, kad blogai nesibaigtų. Tada senelė, jau greitai prieš savo mirtį, piktokai subarė senelį:

— Kam jį ten kankini? Žengi senatvėn, ir viskas tau atrodo kreivai. Nenorėk, kad vaikas žiūrėtų tavo akimis. Mažas ir jaunas kitaip mato.

Senelis dėl kreivumo užsigavo. Papurkštavo, kiek pajėgė iš susijaudinimo užsikertančia kalba, pamosavo ir baigė:

— Ir čia Dievo pagalbos lauki? Ranka iš aukštybių vaiko negriebs. Todėl pats čiumpu, kai reikia.

Tos rankos iš aukštybių labiausiai nusigandau. Atrodė, kad štai prasiskirs lubos ir pamatysiu manęs siekiančius pirštus. O su Dievu senelis ir dabar elgiasi atsargiai. Gerbia jį, tačiau rodo ir kiek nepasitikėjimo. Dievas jau nėra jam kantri pagalvė, ant kurios anksčiau galėjo dėti galvą, verkšlenti, savęs gailėtis ir laukti paguodos. Šiandien su Dievu, paprastai tariant, mano senelis derasi iš tolo, lyg turguje su nepažįstamu prekybininku. Kiekvieną sekmadienį bažnyčioje imeta auką, bet nei saldžia kalba su kunigais, nei darbu parapijoje į dangų nesiperša. Ši reikalą laiko tiesiai jam priklausančiu, nes senelio gyvenimą ir pergyvenimus supranta tik Dievas.

— Savo denarus kiekvienas atsiimsime, laikui atėjus. Šitas vynuogynas nėra balius, o sunkūs antvalandžiai fabrike. Šitas vynuogynas bando kantrybę, jėgas. Todėl atlyginimo riešutais nemokės, vertingiau atsisteis. Ir buhalterija ten neklysta, nes dirba kompiuteriai, kokių net Pentagonas neturi.

Veltui pusryčiai, veltui savaitgalio maistas... Be to, senelis ragino. O mano senelio žmona su išsikvėpusia kaimyne, nuo prakaito dėmių juoduoju suveržtomis vietoms, 'bėgiodamos' gal nuvirs, išsisukinės kojas, gal net kurios širdis sporgs. Galėčiau suteikt pagalbą.

Nieko neatsakęs, pradėjau mautis lengvus batus, — prievartinė labdara taip pat yra labdara. Samdyti gaisrininkai, išplėšę senučius ar kūdikius iš ugnies, gaune medalius, nors dirbo už pinigus. Vertinami ne geri norai, ne širdies tūris, bet vaisiai.

Kitty stovėjo prie durų, kantriai laukė ir atrodo patenkinta. Aš tyčiomis delsiau. Kai išėjome ir už pusantrą bloko sutikome trečią bėgikę, sumišau, praskydau. Nebuvo kerėpliško treningo, nebuvo nuo amžiaus gumbutų kojų. Šita kaimynė stovėjo tiesi, brangus sportinis rūbas rodė, ką reikėjo rodyti, ir neslėpė nieko. Nesurado ką slėpti. Liekna, aukšta, visiškai juodais plaukais, nugarą šluojančiais, šviesia juostele suveržtais, elegantiškai sudrausmintais. Tarp futbolo rungtynėse susigrūdusių studentų tokios ar panašios nebuvau matęs. Ir mergaičių bendrabutis nubluko, ir mano lietuviškas kuklumas, dėl kurio paveldėjimo kartais mūsų tautinę aplinką pakeiksnodavau, staiga tapo didele vertybe. Spalvotų pieštukų stilingi pašmykčiojimai veide ir apie akis neleido tiksliai atspėti amžiaus, tačiau jaučiau, kad ji buvo tos pačios eros, kaip ir aš. Taigi suskydau. Kitty bandant mane supažindinti, burbtelėjau kažką ir pradėjau trypti, lyg prieš lenktynes nerimstas arklys. Laukęs senutėlės, atsidūriau šiltoje Veneros akių vonelėje. Netikėtai staigmenos net kietus bedievius suklupdo ir skatina melstis. Tai kaip man, minkštų savybių žmogui?

Mečiau į gatvę ir pirmas leidausi bėgti, kad netrukdomas pagalvočiau kaip reikės elgtis. Bet staiga prisiminiau, — mano batai į šonus numinti, o užpakalinė kūno dalis truputį platesnė, kaip tinka jaunam vyrui. Susigėdau ir, galvą narindamas, puslankį apsukęs, atsidūriau už jų. Dabar jaučiausi smagiai. Mačiau, kaip atsiložusi skuodžia Kitty, kaip toli pirmyn, atgal mėto savo ištiestas rankas. "Varna plasnoja", pagalvoju ir bandžiau ją mėgdžioti. Kur ten! Mano rankos turėjo būti sulenktos arti kūno, o kai mėgindavau jas atleisti, sutrikdavo žingsniai. "Anglosaksė viską daro savaip". Ir dar todėl pykau, kad ji, nors sunkiai trinkčiodama, nešėsi ištvermingai, paneigdama mano ankstyvesnius spėliojimus. Tik dabar žvilgtelėjau į Venerą, — my goodness, pirmasis išpūdis neapgavo! Besitaikydama prie Kitty, mažais žingsneliais baksnojo asfaltą, ir atrodo, kad kiekvieną kartą užmindavo spyruoklę, kuri ją mesdavo į viršų. Net bandė atsigręžti, gal senelio žmonos žvalgydamasi, o gal pasižiūrėti, kaip pati sau atrodo, ir tą akimirka mečiau į šalį, kad akimis neužgriebtų mano iškreipto veido.

Reikėjo skubiai galvoti, kas įvyks už minutės ar dviejų, — Kitty ilgai ištverti negalėjo. Nors stengėsi, bet nuo jos linkčiojo visa gatvė. Buvo didelė laimė, kad seniai nesirodė lietūs, ir grindinys netvyrojo klaneliai. Inercija jai neleisti vandens išsilenkti. Mintų ir mus aptaškytų. Iš viso — stebėjausi šiuo fenomenu. Kiek jos amžiaus moterų pajėgtų taip ištverti?

Finalą atspėjau. Kitty greitai apsunko, bet lapsėjo. Pagaliau sustojo, giliai kvėpuodama. Nežinau, kas man pasidarė. Nuostaba jos pajėgumu, pagarba amžiui, staigus suzioplėjimas naujai sutikto žmogaus akyse? Suplojau rankomis ir šuktelėjau:

— Puiku, Kitty! Labai, labai gerai.

Šuktelėjau ir susigėdau. Senelio žmonos girti nereikėjo, nes ji pati save glostė daugiau, kaip verta. Jai visada buvęs šaltas, kartais net šiurkštokaš, štai netyčia paskydau. Gelbėdamasis iš nepatogios aplinkos, leidausi bėgti tolyn, nors girdėjau, kaip abi kažką man šaukė. Suvaidinau negirdįs, vienas apsukau du kvartalius, grįžau namo ir nuėjau padėti seneliui, grėbiančiam lapus. Štai kada galėjau su juo šenktelėti, įvairias savo abejones atnarpliodamas. Kai atsirado proga, pradėjau, dėl paliktų moterų jausdamas nemalonius krabždėjimus savo neužgrūdintoje sąžinėje:

— Nemačiau Kitty pareinant.

— Ji užtrunka. Pasėdinėja, paplepa.

— Kur pasėdinėja? — iš baimės krūptelėjau ir išivaizdavau senelio žmoną šalia gatvės pritūpusią, stulpo atsirėmusią, nuo bėgimo kvapo neprisišaukiančią. Susigėdau, taip negražiai abi sportininkes palikęs, pagalbos nesiūlęs.

— Vienur, kitur. Nesugaudysi. Kitty mėgsta su kaimynėmis bendrauti. Matai, darbuose vikri, greitai apsitvarko, laiko jai netrūksta. Pusryčių dar nevalgėme, einame į vidų.

— Nenoriu, — melavau. — Kai ji grįš, tada.

— Nesulauksi, grįš priešpiečiams. Jos ten išgeria kavos, gal koki pyragėlį sukremta. Einam!

— Kas jos? — man staiga parūpo nauja politika. — Ar ką sutikome?

— Nežinau, ką sutikote.

— Aukšta ir juodais plaukais.

— Kaip čigonė?

— Kaip čigonė.

— Čia neseniai atsikėlė, nepažįstu. Pakiemiais nevaikštinėju ir kaimynus mažai pažįstu. Einam pusryčių.

Nepažįsta... Kaip galima būti tiek apsilėidusiam? Pakiemiais vaikštinėti nereikia, kad 'čigonę' pažintum. Žvilgtelėjai ir pažįsti. Su ja — kaip su ugnimi. Tik vieną kartą reikia pirštą ikišti, kad suvoktum. Ugnis ir čigonė, abi lygios. Štai kokia mano politika.

Iki priešpiečių Kitty laukti nereikėjo. Vos suėjome vidun, ji vėrė duris. Visada pasitikinti savimi ir atvirai nerodanti surūgimo — bent man čia esant, — šįkart ji entuziazmu neapšvietė nei mūsų, nei namų.

— Nelaukėme, — pusbalsiai išsitarė senelis, o ji, nužvėgusi mus baltomis akimis, reagavo: — Nepatogiai jaučiuosi.

— Kas kaltas? — geraširdiškai pasiteiravo senelis.

— Jis, — parodė į mane. — Neprijaukinta meška.

Sukriau. Manęs ji nepuldavo. Priešingai, net pataikaudavo. Jai nebūdavo švelnus, bet Kitty suprato, kad mano šaltumą kėlė pavydas, senelio netekimas. Anksčiau buvome du, senelis ir aš. Dabar buvo jie du, senelis ir Kitty. Gyvo žmogaus praradimas yra sunkesnis už mirtį. Mirusiųjų negalima kaltinti, jie ne patys kapą pasirenka, o gyvieji pasitraukia dėl meilės

stokos. Meilė yra našta, liga, žaizda ir ugnis.

Ugnis? Neseniai pagalvoju — ugnis ir čigonė. Man šiandien keistai rišasi sąvokos.

— Rytų europietis, štai kas, — pridėjo Kitty, man svarstant apie sąvokas. — Vakarų Europa yra kultūros, džentelmeniškumo versmė. Eastern Europe — her outhouse.

Aiškliai pasakė, outhouse, mes išgirdome ir gerai supratome. Senelio veide raumenys krustelėjo aukštyn, krustelėjo žemyn. Pamiršęs meilą, ugnį, čigonę, dabar galvojau, — senelis susierzino, idomu, kaip mikčiodamas angliškai kalbės. Bet jis ištare aiškiai:

— Mes ne Rytų europiečiai.

— ? — Kitty akyse išbrėžė nuostaba.

— Mes lietuviai, — pridėjo senelis, ir dabar kalbėjo tik jie du. Aš tylėjau ir kaitau.

— Tas pats, — tvirtino Kitty.

— Ne tas pats. Rytų Europa yra rytuose. Mes ne iš ten.

— Jūs iš tuštumos. Vaiduokliai, neapčiuopiami. Per jus galima kiauria žengti. Neužkliūnant, tarsi per rūką. Juodžiai demonstruoja odos spalvą, portorikiečiai peilius. Jūs neturite jokio plakato.

— Anglų plakatai yra purvini batai, — senelis jau mikčiojo. — Po Aziją ir Afriką braidžiodami, apsibjaurojo. Nereikia eiti per juos. Dvokia, tik pro juos einant.

Kitty paraudo, lyg tik dabar būtų sustojusi bėgti. Tačiau atsakė, nepakėlus balso (kiek prisimenu, niekad jos nešaukė):

— Anglai Ameriką sukūrė. Ją žindame. Visas pasaulis žinda, plėšdamas spenius.

Tie du Kitty panaudoti ir su pienu besirišą žodžiai — nekartosi, kurie — man visada atrodo nepadoriais. Juos šiaip taip pakėsdavau anglų kalboje, kuria dabar senelis su Kitty atmazginėjo mistines problemas. Bet lietuviškai tarti jie mane priversdavo rausti. Turbūt galvoje plūduriavo nepadorios mintys.

— Tai kodėl apie plakatus kalbi? — iš pagarbos Amerikai senelis aprimo, nors aš negalėjau pamiršti nei outhouse, nei to pieniško išsireiškimo. — Esame žmonės, kaip ir visi kiti.

— Tu kliedi.

— Nekliedžiu.

— Yra dvi rūšys žmonių. Šaknimis isitvirtinusių ir smėliu subirusių. Seksi pažemėje išsimėčiusi, susipynusi vijoklį ir matysi, iš kur jis dygsta. Smėlis yra smėlis. Kiekvienas grūdas sau. Visur gali nukristi, visur būti. Jūs ne kaip visi kiti, jūs kaip smiltys.

Ne, mes ne smėlis, — buvau tikras šiuo savo kietu pasipriešinimu, širdyje pakilusiu. Mes ne smėlis, Kitty, tu dar pamatysi. Kad mano senelis tave į namus išleido, jis nepabiro. Ir nežind... — atsiprašau! — ir neišnaudojo anglų sukurtos Amerikos. Žinau jo kelius, jo gyvenimą čia. Ar tai Amerikos išnaudojimas? Ir man nekaišiok Rytų europiečio, aš čia gimiau! Tu pati sausiai suspirgėjai ant savo vijoklio ir nukritai. Matei lapus, kuriuos bėgdami tryptėme? Nešvariausias ir labiausiai sutriušėjęs — tai tu Kitty. Ne smėlis esame ir ne ant nusususio vijoklio augome. Mūsų šakos remiasi į tvirtą kamieną. Atrasiu tą kamieną, parodysiu tau, vijokline skruzdė!

Šio savo užsidegimo žodžiu neišliejau ir nesiklausiau, kaip jie toliau raišiojo savo mazgus.

Vilniaus universitetui 41-ąjį dešimtmetį peržengus

Senosios Lietuvos Alma Mater

Vilniaus universitetas, išaugęs iš 1579 m. įkurtos Jėzuitų akademijos, šiemet atžymėdamas 410 metų sukaktį, nusipelnusiems užsienio lietuviams suteikė garbės daktaratus. Tarp jų už nuopelnus „*Doctore honoris causa*“ buvo pagerbtas ir mūsų tautietis Valdas Adamkus, JAV aplinkos apsaugos Vidurio Vakarų regiono administratorius, Jungtinių Tautų Organizacijos ekologijos patarėjas.

Karalius Steponas Batoras, leisdamas Jėzuitų kolegijai plėstis iki akademijos ir universiteto, savo 1579.IV.1 raštu užtikrina, kad universitetas naudosis tokiais pat teisėmis ir laisvėmis, kokiomis naudojasi Krokuvos universitetas. Tuo pačiu reikalu popiežius Grigalius XIII 1579.X.29 išleido bulę „*Dum attenta*“, pakeliančią kolegiją į universitetą su visomis teisėmis ir privilegijomis. Pilnas šios mokyklos vardas — *Alma academia et universitas Vilmensis societatis Iesu*.

Nesvarbu, kokiais vardais Vilniaus universitetas veikė (akademija, vyriausioji mokykla, imperatorinis universitetas), 1918 m. atkurtasis ir dabar veikiantis yra senojo Vilniaus universiteto tęsinys.

Vilniaus senasis universitetas buvo svarbi Lietuvos aukštojo mokslo institucija, turėjusi žymių profesorių. Kaip mokslu, taip ir studentų skaičiumi jis prilygo kitiems to meto Europos universitetams. Šis universitetas paruošė Lietuvai daug žymių žmonių, kurių vardai ir darbai lieka lietuvių kultūros ir literatūros istorijoj. Iš jų svarbiausieji: Simanas Daukantas, Kajetonas Nezabitauskas, Motiejus Valančius, Jurgis Plateris, Liudvikas Jucevičius, Silvestras Valiūnas ir daugelis kitų, jau nekalbant apie tuos, kurie save laikė „*gente lituanus, natione polonus*“, bet Lietuvą mylėjo kaip savo tėvynę. (Vienas iš tokių buvo genialusis poetas Adomas Mickevičius, studijavęs kartu su S. Daukantu). Jų atlikti darbai prisidėjo ne tik keliant krašto kultūrinį lygį, bet turėjo daug reikšmės lietuvių tautiniam susipratimui ir atgimimui.

Apie akademijos studentų skaičių, bent jau pradžioje, tikslios statistikos nėra išlikę, nes karai ir gaisrai sunaikino archyvus liečiančius studentų imatrikuliaciją. Tėra žinoma, kad pradžioje akademijoje (kartu su kolegija) buvo apie 500 studentų ir mokinių. Tie skaičiai augo: 1600 m. jau buvo 800, o po keliolikos metų viršijo 1000. Vilniaus akademija studentų skaičiumi buvo kaip ir kiti išgarsėję Europos universitetai. Universitetą rusams uždarančiam (1832.V.1) buvo daugiau kaip 1300 studentų. Kiek žinoma, Krokuvos universitete 19-jo šimtmečio pradžioje studijavo apie 500 studentų, o Varšuvos universitete dar mažiau. 1755 m. įkurtame Maskvos universitete 1765 m. buvo tik 55 studentai. Kazanės universitete

Valdas Adamkus — Vilniaus universiteto garbės daktaras.

Valdas Adamkus, honorary doctor of the University of Vilnius.

1804 m. buvo apie 50 studentų. 1802 m. Tartu universitetas pradėjo darbą su 7 profesoriais ir 19 studentų, o 1840 m. jame buvo 573 studentai. 1544 įsteigtame Karaliaučiaus universitete įstojo 14 studentų. Praėjus dviems šimtams metų jame studijavo 1032 studentai.

Priimant į universitetą buvo reikalaujama gimnazijos (kolegijos) arba pavieta mokyklos baigimo pažymėjimo. Buvo ir tokių, kurie šio mokslo lygio kursą išeidavo privačiai. Studentai privalėjo paskaitas lankyti reguliariai. Daugelis mokėsi savo lėšomis. Čia mokėsi kunigaikščių, didikų, pasiturinčių ir vargingų bajorų, miestiečių ir net valstiečių vaikai. Kai kurias mokslo šakas studijuojančius rėmė valstybės išdas arba kitos organizacijos. Pavyzdžiui, 1806 m. buvo išlaikoma 30 studentų, besiruošiančių būti medikais. Pilną išlaikymą gaudavo seminarijos klierikai. Neturtinguosius šelpė ir labdaros draugijos. Tačiau dažniausia mokslas buvo prieinamas tik pasiturinčių tėvų vaikams. Smulkiųjų bajorų ir valstiečių sūnūs turėjo ieškoti pašalinių uždarbių. Neturtingiems studentams padėti išeiti aukštuosius mokslus buvo steigiami bendrabučiai. Pažymėtinas

vyskupo Protosevičiaus įsteigtas bendrabutis (Bursa Valeriana), kuriame turėjo būti priimtas tam tikras skaičius lietuvių studentų; jų prižiūrėtojai taip pat turėjo būti lietuviai. Šie studentai atsilygindami turėjo patarnauti ir giedoti katedroje. 1602 m. kan. Ambrozijus Beinartas įsteigė bendrabutį (Bursa Ambrosiana), o 1616 m. Jonas Mikalojus Korsakas, DLK izdo raštininkas, įsteigė Bursa Korsakiana. Čia turėjo būti išlaikoma 20 bajorų vaikų, iš kurių 10 kilusių iš Korsakų giminės.

Daugiausia studentų (apie 40%) 19-jo šimtmečio pradžioje buvo iš Vilniaus gubernijos, kuri apėmė beveik visą Lietuvą ir dalį Vak. Baltgudijos. Iš Minsko gubernijai priklausančių sričių buvo apie 20%. Gardino gubernijos 15%, Volynės 8% ir Lenkijos 3%, o kiti iš tolimesnių užsienio kraštų. Visas studentų laikas buvo griežtai reguliuojamas taisyklėmis — tiksliai nustatant kurią valandą, kuo studentas turi užsiimti (ką daryti). Paskaitos būdavo net sekmadieniais. Iškrypti iš nustatyto laiko ribų buvo reikalingas fakulteto dekanų sutikimas. Studentams prižiūrėti buvo skiriami specialūs tarnautojai, vadinami pedaliai.

Daugiausia studentų klausė fizikos, chemijos, botanikos, zoologijos, mineralogijos, lotynų kalbos, visuotinės istorijos, anatomijos, terapijos, chirurgijos, prancūzų kalbos, literatūros. Profesoriai, idomiai skaitę savo kursą, sutraukdavo daugiau studentų. 1823 m. prof. J. Goluchovskio skaitomos filosofijos paskaitos sutraukdavo iki 600 klausytojų. Imta domėtis, kodėl tokios sausos disciplinos, kaip filosofija, paskaitas lanko tiek daug klausytojų. Nustatyta, kad šis profesorius filosofiją rėmė tautos dvasios išraiška. Tai buvo nepriimtina caristinei Rusijos valdžiai ir J. Goluchovskis buvo iš profesūros atleistas.

Teologijos fakultete studijavo tie, kurie ruošėsi būti kunigais ar vienuoliais, o filosofijos fakultete apie pusę studentų buvo pasauliečiai. Daugelis seminarijos auklėtinių ir vienuolių narių, kurie pagrįdė studijavo teologiją, klausė ir kai kurių kitų dalykų. Matematikos kursą klausė daug pasauliečių eksternų. Kelios dešimtys studentų buvo Vilniaus karo korpuso kadetai.

Neturtingi bajorai ir miestiečiai, gaudami stipendijas, galėjo pasiruošti gydytojo, architekto ar mokytojo profesijai. Kiek žinoma, gydytojo ar mokytojo profesijos nebuvo populiarios ar gerbiamos. Jomis domėjosi ir siekė gal tik miestiečiai, nes jos laidavo palankesnes gyvenimo sąlygas. Medicinos mokytis, trūkstam bajorų ir miestiečių, buvo priimami ir valstiečių sūnūs. Vėliau medicina buvo išpopuliarinta. Į Vilnių jos studijuoti vykdavo be vietinių, lenkai, rusai, baltarusiai,

ukrainiečiai, latviai ir kiti. Bajorai nepalankiai žiūrėjo ir į vaistininko profesiją. Šiai profesijai nereikėjo aukštojo mokslo. Tik nuo 1810 m. pradėta reikalauti iš farmacininkų mokslinio

užgaudinėjami juos vadino kaimiečiais (villani). Buvo ir religinių konfliktų. Jei pradžioje studentai buvo užsidegę skleisti krikščionybę ir kovoti su kitatikiais, kartais net

Vilniaus Akademijos-Universiteto kiemas senais laikais
Court-yard of Academy-University of Vilnius in the olden times

pasiruošimo, nustatytos taisyklės, jiems egzaminuoti ir įsteigta farmacijos katedra.

Senajo Vilniaus universiteto metu Lietuvos valstybės teritorijoje gyveno įvairių tautybių žmonės, todėl ir studentų sudėtis tautiniu atžvilgiu buvo mišri. Šiai mokslo institucijai dėl aukšto mokslo lygio garsėjant, studentai vykdavo ir iš kitų kraštų. 17 šimtmečio pradžioje apie pusė studentų čia buvo atvykę iš užsienio. Išlikusi statistika rodo, kad nuo įsisteigimo iki 1650 metų teologijos licenciatų ar daktaro laipsnius buvo gavę 12 prūsų, 7 lietuviai, 6 lenkai, 5 rusai, 5 mozūrai, 4 žemaičiai, 4 ispanai, 1 anglas, 1 portugalas, 1 italas.

Kiek žinoma, studentai stengėsi būti darbštūs, idealiai nusiteikę ir drausmingi. Tik 1665 m. pasireiškus antisemitizmui ir kai kuriems studentams prisidėjus prie pogromų, jie buvo iš akademijos pašalinti. Tiesa, būdavo išsišokimų ir prieš vadovybę. 1674 m. streikavo retorikos ir poetikos klasių studentai, o 1677 m. teologijos ir filosofijos fakulteto studentai norėjo išsirinkti rektorių. Ir tarp studentų būdavo tautinių nesusipratimų: lenkai bajorai laikė save pranašesniais už lietuvius bajorus,

neleistinomis priemonėmis, tai vėlesniu laikotarpiu, degdami karšta tėvynės meile, stengėsi atstatyti prarastą valstybės nepriklausomybę. 1831 m. sukilime dalyvavo apie 400 studentų. Ir tai buvo svarbiausia priežastis, kad universitetas buvo uždarytas. Uždarydami šią mokslo įstaigą, rusai padarė lietuvių tautai didelę skriaudą ir nuostolį.

Lietuvos valstybės taryba 1918 m. gruodžio 5 d. aktu paskelbė atkurianti šį mokslo židinį sostinėje Vilniuje. Deja, tie, kurie buvo užsimoję lietuvių tautą vėl pajungti, šį darbą sukludė. Universitetas tegalėjo būti įsteigtas tik laikinojoje sostinėje Kaune. 1939 m., kai Vilnius grįžo Lietuvai, iš Kauno buvo perkeltamos universiteto įstaigos, kad paveldėtos senajo universiteto tradicijos būtų tęsiamos. Bet vėl besikeičiančios okupacijos trukdė jo normalų darbą. Išgyvenęs baisų Stalino ir jo ipėdinių ilgų metų terorą, Vilniaus universitetas pasiruošęs naujam suverenios Lietuvos mokslo gyvenimui, nes aukštoji mokykla savo potencialą tegali išvystyti tik būdamas nepriklausomoje valstybėje ir turėdamas autonomiją.

Ignas Medziukas

ISTORINĖ A. KAIRIO KNYGA

Anatolijus Kairys "Krikšto vanduo", Lietuvos krikšto trilogija. Išleido Lietuvių Istorijos draugija 1989 m., Vlado Vi-jeikio spaustuvė. Iliustravo dail. Magdalena Birutė Stankūnienė. Tiražas 600 egz., kaina 10 dol.

Ši romaninio formato beveik 300 puslapių knyga padalinta į tris dalis: Kardas ir krikštas, su poskyriais — Mindaugas, Jogaila, Vytautas; Jogaila ir Vytautas; o trečioje dalyje knygos įtarpintas savaimingas veikalas Krikšto vanduo, 1987 m. autoriui pelnęs aukščiausią 3,000 dol. premiją Lietuvos Krikščionybės jubiliejaus komiteto paskelbtame draminių veikalų konkurse, kur "Jury" buvo svarūs specialistai: literatūros prof. dr. Bronius Vaškelis ir dramaturgijos — aktorės Nijolė Martinaitytė ir Zita Kevalaitytė-Visockienė.

Gera padarė Lietuvių istorijos draugija, išleisdama šį svarbų, mūsų tautos krikščionėjimo pradžią vaizduojantį, veikalą; gerai padarė ir prie išlaidų prisidėję mecenatai, kurių vardai sužymėti gale knygos. Krikščionybės įvedimo laikotarpis tebėra istorinėse ūkanose, ir bent beletristai, savo vaizduote, nujautimu ir istoriniais faktais pasiremdami, prasklaido šias ūkanotas istorijos vietas. Prie to prisidėjo ir beletristas-dramaturgas Anatolijus Kairys, kurio ilgas kūrinių sąrašas irgi talpinamas knygos gale.

"Praeis dangus ir žemė, pasakyta,

Bet mano žodis nepraeis". — Tai evangelinės tiesos žodžiai iš Onos, Vytauto žmonos, lūpų — pirmajame skyriuje, kur Vytautas svarsto (ir su žmona tariasi) krikščionybės priėmimo galimybę. Didžiajam Kunigaikščiui krikščionybė — tik iš reikalo, tada visaip sukantis nuo kryžiuočių ir įvairių kitų problemų viduje — nuo Jogailos, rusų ir t.t. A. Kairio čia vaizduojama Ona yra stipraus charakterio moteris, gera vyrui patarėja. Tame pat puslapy (67) ji sako:

"Kiek kartų sugebėsi savo kailį be Bausmės išversti? Tiesai į akis Pažvelgęs tu daugiau laimėsi".

Šis istorinis veikalas — visas eiliuota kalba, vietomis labai sklandžia ir idomiais strofais, vietomis (skaitytojui) kiek šlubuojančia. Skaityti lengva, o kaip vaidinti — vien aktoriai galėtų pasakyti — lengviau, ar sunkiau?

Prie pirmos dalies Vytauto ir Jogailos dialogų įvedama ir dvasios: Mindaugo, Algirdo, Kęstučio, kurių lūpomis praplečiama ir pagilinama Lietuvos istorijos dimensija, pavyzdžiui: kalba Algirdo dvasia:

"Matuokime istoriją, karaliau, ne vienos dienos

Ar metų įvykiais — visa ateitimi ir amžiais. Kitaip todėl, kad naujos valdos prasidėjo, Nauji bajorai, papročiai, nauja kalba.

Nei pabaiga atėjo, nei pradžia, narsus Kęstuti,

Naujos epochos ar naujų laikų, gal tik daugiau

Garbės, daugiau šviesos ant veido Lietuvos" — (81 psl.).

(tęsinys 15 psl.)

LOS ANGELES LIETUVIAI OK. LIETUVOJE

Kvartetas prieš koncertą ok. Lietuvoje. Iš k.: A. Polikaitis, R. Dabšys, akomp. komp. R. Apeikytė, B. Seliukas ir E. Jarašūnas.

Men's quartet before a concert in occupied Lithuania. From left: A. Polikaitis, R. Dabšys, comp. R. Apeikytė, B. Seliukas and E. Jarasunas.

Los Angeles vyrų kvartetas su akompaniatore ok. Lietuvoje. Iš k.: R. Dabšys, dr. E. Jarašūnas, komp. R. Apeikytė, A. Polikaitis ir B. Seliukas.

Los Angeles Men's quartet with their accompanist in occupied Lithuania. From l.: R. Dabšys, E. Jarasunas, comp. R. Apeikytė, A. Polikaitis, and B. Seliukas.

Pirmos "kregždės", iš Los Angeles, lietuvių kolonijos, Vyrų kvartetas, išskrido gastrolėms į okupuotą tėviškę, gegužės mėnesio pradžioje. Mūsų dainuojantieji inžinieriai, gražiai išlydėti į kelionę, puikiai atstovavo ne tik kaliforniečius, bet gal būt, ir visus Amerikos lietuvius.

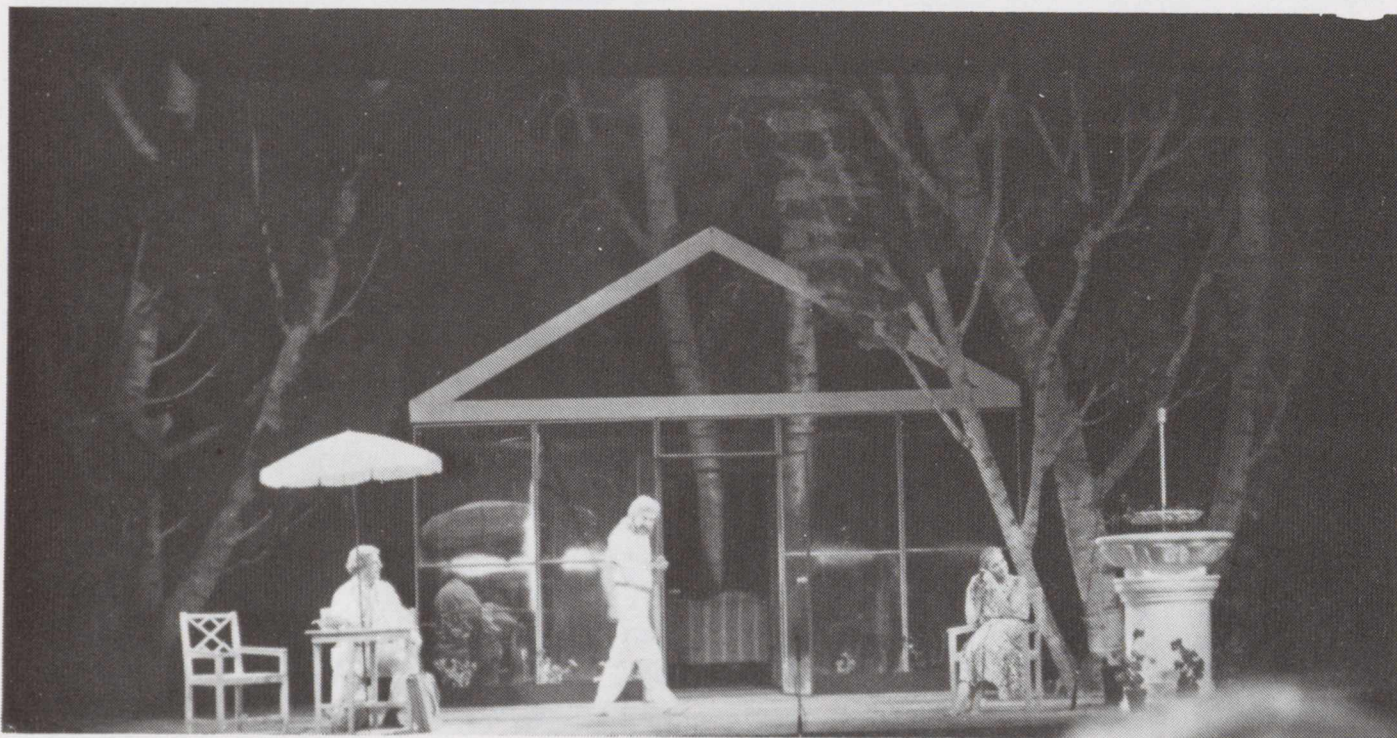
Per tris savaites davė net keturioliką koncertų! Pirmasis koncertas — Šiauliuose, po to Palangoj, Klaipėdoj, Kaune (du koncertai) Druskininkuose, Utenoj, Marijampolėj, Alytuj, Panevėžy, Vilniuje (net trys koncertai), Anykščiuose. Iš maršruto aišku, kad jie dainavo visoje Lietuvoje, pradėdami nuo pamario (dr. E. Jarašūno gimtieji laukai), per Aukštaitiją (A. Polikaitis ir R. Dabšio gimtinės), per buvusią laikinąją sostinę (kvarteto akompaniatorės muz. R. Apeikytės tėvų gimtinę), baigdami Vilniuje (B. Seliuko gimtuoju kraštu).

Visi koncertai buvo nepaprastai gerai įvertinti ne tik klausytojų (salės, auditorijos visų sutalpinti negalėjo) bet ir vietinės spaudos, televizijos.

Gegužės 23 d. iš Los Angeles, su šeima, atskridęs poetas B. Brazdžionis, į Pavasario Poezijos šventę, turėjo progos ne tik pasidžiaugti kvarteto pasisekimu, bet ir dalyvauti vienoje jų programoje. (*Apie B. B. viešnagę ok. Lietuvoje, jau buvo rašyta paskutiniuose dvejuose "L.D." numeriuose. v.b.).*

Rudeniop, pakėlė sparnus į tėviškę ir Los Angeles Dramos Sambūris su Birutės Pūkelevičiūtės drama "Beržai ir žmonės". Sambūris, davęs spektaklius Kaune, Vilniuj (du, bet išėjo trys, nes generalinės repetacijos metu, buvo tiek pat žiūrovų, kaip ir spektakliuose), Panevėžy, — puikiai suvaidino, įrodė, kad ir mėgėjai, gero režisoriaus rankose gali duoti pasigėrėtiną vaidybą. Netgi garsus Panevėžio teatro režisorius J. Miltinis nepasigailėjo komplimentų losangeliškiams.

Vaje

Scena iš B. Pukelevičiūtės dramos "Beržai ir žmonės" Vilniaus teatro scenoje. Vaidina L. A. Dramos sambūris, dekoracijos pagal rež. P. Maželio eskizus.

Scene from B. Pukelevičiute's play "Birches and People" at the Vilnius theatre. Performed by the L. A. Drama club, scenery based on sketches by P. Mazelis.

SVEČIAI IŠ OK. LIETUVOS

Kai prieš dešimtį metų svečias iš ok. Lietuvos buvo retenybė, — dabar kasdienybė. Atvažiuoja gana daug ne tik pavienių asmenų, bet ir grupių, daugiausia, žinoma, meno atstovų, — ansamblių.

Š. m. lapkričio 10 d. į Los Angeles atskrido Vytauto Kernagio "Dainuojantis teatras", devynių žmonių grupė: V. Kernagis, populiariausias dainininkas, grupės ikūrėjas ir jos vadovas, Ilona Balsytė, Marijus Šnaras, Andrius Kulikauskas, Mindaugas Gabrys, Gintaras Tilvytis, Edvinas Dargis, Kęstutis Gascevičius, Marius Šaduikis ir Julija Mušinskienė, "Gimtojo krašto" redaktorė.

Visi talentingi profesionalai-muzikai. Kiekvienas iš jų groja keliais instrumentais, dainuoja. Jų programa — lengvo žanro muzika ir dainos, kai kurios gerokai traukiančios okupantus per dantį...

Okupantai išleidžia netgi politinių grupių atstovus, kad ir ne visus norinčius važiuoti į užsienį. Į Los Angeles, VLIKO iškviesti, atskrido: Antanas Terleckas, Lietuvos Laisvės Lygos pirm., Viktoras Petkus, Helsinkio grupės steigėjas, Lietuvos Krikščionių demokratų atstovas, Povilas Pečiulaitis "Tremtinio" klubo ir partizanų atstovas (visi atlikę bausmės Sibiro gulaguose), Kęstutis Minelga jaunimo atstovas, Jonas Mugevičius Demokratų s-gos pirm., prof. Antanas Buračas Sąjūdžio atstovas ir jo sūnus Giedrius.

V. Kernagio "Dainos teatro" sąstatas, susipažinimo vakare pas R. ir R. Mulokus.

V. Kernagis's "Theatre of Song" group at the get acquainted evening at R. and R. Mulokas residence.

Photo by V. Baltušienė

Romas Budrys, ok. Lietuvos Dailės Muziejaus direktorius, lanko Balzeko muziejų. Iš k.: St. Balzekas, R. Budrys, N. Martinaitytė, V. Ramonis.

Romas Budrys, director of occupied Lithuania's State Art Museum visits the Balzekas museum. From l.: St. Balzekas, R. Budrys, N. Martinaitytė, V. Ramonis.

Saulius Galadauskas, Lietuvos jaunimo organizacijų koordinacinės tarybos sekretorius ir Lietuvos ateitininkų atkuriamojo komiteto narys, kalbėjo visuomenei Clevelande. Šalia jo kun. G. Kijauskas.

Saulius Galadauskas, secretary of the committee for coordinating Lithuanian youth organizations and member of the committee of reviving Lithuania's ateitininkai. Next to him is Father G. Kijauskas

Photo by V. Bacevičius.

XI-tame Amerikos Lietuvių kongrese, dr. K. Bobelis pristato atstovus iš okupuotos Lietuvos. Iš k.: J. Mugevičius, Lietuvos Demokratų atstovas, prof. A. Buračas, Sąjūdžio, K. Minelga, jaunimo atstovas ir G. Buračas.

Dr. K. Bobelis introduces representatives from occupied Lithuania at the Eleventh American-Lithuanian congress. From l.: J. Mugevicius, the Lithuanian Democrats; prof. A. Buracas of Sąjudis; K. Minelga of the Lithuanian Youth organization and G. Buracas.

Photo by V. Baltušienė

XI—TAS AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS

Los Angeles ALTo pirmininko Antano Mažeikos pastangomis, pirmą kartą Kalifornijoje vyko jau vienuoliktas Amerikos Lietuvių kongresas, Sheraton Townhouse viešbutyje, spalio 20-21 d.d.. Pirmasis kongresas įvyko Pitsburge, PA 1943 metais.

Į kongresą atskrido gana daug organizacijų atstovų iš visų JA Valstijų. Dr. K. Bobelio (VLIKo) iškvietai iš ok. Lietuvos atskrido Lietuvos Laisvės Lygos, Helsinkio grupės ir Krikščionių Demokratų, Lietuvos Demokratų, Jaunimo, Partizanų-Tremtinių ir Sąjūdžio atstovai.

Į kongresą atsilankė nemažai svečių, Los Angeles lietuvių.

Kongresą atidarė A. Mažeika į prezidiumą pakviesdamas M. Marcinkienę, dr. J. Stuką, prel. J. Kučingį, sukalbėjusį invokaciją, Lietuvos gen. konsulą V. Čekanauską, dr. K. Bobelį, T. Blinstrubą, E. Bartkų, A. Devenienę-Grigaitienę, kuri dalyvavo ir pirmajame kongrese 1943 m., A. Nelsienę ir G. Lazauską.

Kongresas gavo daug sveikinimų raštu. Sveikino: Čikagos burmistras R. Daley, Kalifornijos gub. G. Deukmejian, ok. Lietuvos Demokratų s-ga, vysk. P. Baltakis, St. Lozoraitis, Jr., vysk. A. Deksnys, L.B. Krašto valdyba, Lietuvos Vyčiai, prel. J. Prunskis ir kiti. Sveikinimus perskaitė D. Meilienė. Tylos minute pagerbti mirusieji. Toliau, — įvairių organizacijų atstovai kalbėjo mums visiems aktualiomis temomis, kaip: Lietuvos reikalus užsienyje turi atstovauti Lietuvos konsulai gyvenantieji užsienyje — Vakaruose, (dr. K. Bobelio geras pasiūlymas); sudaryti smegenų centrą, kuris nagrinėtų sąlygas ir priemones, Lietuvos reikalams kelti tarptautinėje arenoje, paruošti planus Lietuvos nepriklausomybės atgavimui (Lietuvos Laisvės Lygos atstovo A. Terlecko pasiūlymas, tarp kitko, jis vienintelis iš ok. Lietuvos, įvertinęs išeivijos lietuvių įnašą kovoje už nepriklausomybę). Daug naujų žinių, idėjų ir nuomonių perdavė atstovai iš ok. Lietuvos.

Popietinėj sesijoje-simpoziume buvo nagrinėta planai tolimesnei Lietuvos nepriklausomybės atsiekimo veiklai. Diskusijos, klausimai ir atsakymai užtruko gana ilgai, — baigtos sekančią dieną jau Šv. Kazimiero parapijos salėje.

Vakare — pietūs ir meninė programa toje pačioje salėje. Programą atliko solistai Birutė Vizgirdienė, Antanas Polikaitis, jiems akomponavo komp. Raimonda Apeikytė. Sigutė Mikutaitytė-Lownds, neseniai grįžusi iš gastrolių su Los Angeles Dramos Sambūriu iš ok. Lietuvos, deklamavo keletą eilėraščių.

Spalio 22 d., sekmadienį, parapijos salėje tęsėsi diskusijos, bei ALTo (kurį sudaro net 13-ka lietuviškų organizacijų) suvažiavimas.

Vaje

Sąjūdžio atstovas prof. A. Buračas kalba Amerikos Lietuvių kongreso metu. Iš k.: G. Lazauskas, prof. J. Stukas, prel. J. Kučingis.

Representative of Sąjūdis Prof. A. Buračas talking at the American-Lithuanian congress. From l.: G. Lazauskas, prof. J. Stukas, Msgr. J. Kucingis. Photo by V. Baltušienė

XI-to Amerikos Lietuvių kongreso prezidiumo dalis. Iš k.: A. Terleckas, Lietuvos Laisvės Lygos pirm. (iš ok. Lietuvos) P. Narutis, T. Blinstrubas, dr. K. Bobelis, kalba A. Nelsienė.

Part of the presidium of the Eleventh American-Lithuanian congress. From l.: A. Terleckas, president of the Lithuanian Liberation League (from occupied Lithuania) P. Narutis, T. Blinstrubas, Dr. K. Bobelis. Mrs. A. Nelsas at the microphone Photo by V. Baltušienė

Amerikos Lietuvių XI suvažiavimo meninės programos dalyviai. Iš k.: A. Polikaitis, akomp. R. Apeikytė, B. Vizgirdienė, S. Mikutaitytė-Lownds ir programos vedėja L. Mažeikienė.

Program participants at the Eleventh American-Lithuanian congress. From l.: A. Polikaitis, accompanist R. Apeikytė, soprano B. Vizgirdienė, poetry reciter S. Mikutaitytė-Lownds, and emcee L. Mazeikienė. Photo by V. Baltušienė

SPAUDOJ IR GYVENIME

A. Kairio knyga

(atkelta iš 11 psl.)

Trečiame šio skyriaus veiksme „Vytautas“ lyriškai pavaizduojama Žemaitijoje grūmimasis krikščioniškų idėjų ir pagonybės liekanų: vieni muša žalčius, verčia šventus ažuolus, o kiti jau mini Kristaus vardą ir džiaugiasi prasidedančiu krikštu; kaip Valimantas, matyt, bajoras kalba:

„Nei laimė, nei nelaimė. Vytautas,
Kalnėnų ir žemaičių viešpats skelbia,
Kad tikras Dievas prisiartino prie durų,
Jau laikas jas plačiai atidaryti“.

(89 psl.).

Vytautas, tik prašomas jo motinos Birutės, susilaiko nepašalinęs kardu daugelio tebegebiamo Vaidilos-krivio.

Antroje daly „Jogaila ir Vytautas“ Jogailos svarstymai — vesti rusų kunigaikštystę, ar pasukti į Lenkiją per vedybas su jaunute Jadvyga, žinoma, dėl politinių motyvų, ieškant, kad būtų Lietuvai naudingiau. Čia vėl A. Kairys suteikia žymios reikšmės moteriai — Julijonai, Jogailos motinai, kuri savo patarimais ir įtaka ne vien sūnaus sveikata ir laime rūpinasi, bet ir parodo politinį supratimą bei rūpestį valstybe. Julijoną A. Kairys vaizduoja ir stiprių jausmų, ne vien proto, moterimi.

Be pagrindinių, kunigaikštiškųjų, asmenų, iš pavaizduotų bajorų, žemesnių kunigaikščių, — isimintinų, stipresnių charakterių, lyg ir nėra; negausios moterys, bet jos dominuoja.

Gal pati svarbiausia ir literatūriškai labiausiai pavykusi yra trečioji knygos dalis — savaimingas veiklas — „Krikšto vanduo“, Lietuvos krikšto drama, penkių veiksmų, premijuota 600 m. krikšto sukakties minėjimo laiku.

Šis veiklas jau buvo vaidinamas išeivijoje, matėme jį ir Los Angeles mieste, režisuotą Petro Maželio, pastatytą L.A. Dramos sambūrio.

Čia ryškiausias charakteris ir labiausiai isimintinas — vėl moteris; tai labai lyriška, pačios Lietuvos simbolis, — Mergaitė su žalčiais (vaidino aktorė Sigutė Mikutaitytė, puikiai atlikusi vaidmenį).

Kažkas skundėsi, kad ši veiklą scenai reikėjo trumpinti, kad jis ištęstas ir sunkus. Sakyčiau, kad tik mūsų išeivijos teatrinės sąlygos kaltos, niekas daugiau. Veiklas patrauklus — iš dalies istorine tiesa (kaip gali trumpai aprašyti kelių šimtmečių istorinius įvykius?), taip pat, lyriškumu ir kelių stiprių charakterių pavaizdavimu. Aišku, vaidinant buvo sutrumpinta, ir vistiek, losangeliečiai aktoriai vykusiai pavaizdavo Vytautą ir Jogailą, taip pat, anų laikų besipešančius bajoraičius; ir perdavė žiūrovui supratimą anų kovų bei stiprių pastangų, kol Mergaitė su žalčiais, tai yra, Lietuva, priėmė krikščionių tikėjimą. Manau, kad geresnėmis sąlygomis, sceninėmis priemonėmis, arba ir skaitytinu būdu, ši drama būtų įdomi, vertinga meniniu ir istoriniu požiūriu.

PALECKIS APRAŠO STUDIJŲ SAVAITĘ GOTLANDE

Už savo dalyvavimą liepos 30 — rugpjūčio 6 d. Gotlando saloje vykusioje 36-oje Europos lietuvių studijų savaitėje Justas V. Paleckis susilaukė kritikos iš partinių sluoksnių Vilniuje ir Maskvoje. Apie tai LKP CK ideologijos skyriaus vedėjas rašo rugp. 16 d. Tiesoje („Gotlande, kur taip arti Lietuva“).

„Ar teisingas, subrendęs šis žingsnis? Gal tai klaida?“ — klausia Paleckis apie „visų Gotlande susirinkusių politinių jėgų“ atstovus, pasirašiusius komunikatą, kuriame skelbiama: „viso pasaulio lietuvių gyvybinis tikslas yra nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas“. Jis savo žingsį teisina tuo, kad LKP dabar yra „paskelbusi visų politinių jėgų konsolidavimo politiką“. O apskritai atsakymą duosias „pats istorijos vyksmas“.

„Įsivaizduotina, kiek ryžto sėsti prie bendro stalo, prabilti naujai reikėjo VLIKo pirmininkui — organizacijos, kuri dar ne taip seniai buvo prieš bet kokius kontaktus su Tarybų Lietuva, jos žmonėmis“, rašo Paleckis. „Ką gi, nauja mąstymą šiandien demonstruoja ne tik Vilnius ir Maskva, Bona ir Londonas — neatsilieka ir Čikaga, ir St. Petersburgas Floridoje“.

Lietuvoje, anot Paleckio, „nemaža balsų, kad toks komunikatas, parašas po juo LKP atstovo perankstyvas arba apskritai neleistinas“. Ji su tuo nesutinka, primena, jog Lietuvos vadovybė pasisako už nepriklausomybės įgyvendinimą „konstituciniu parlamentiniu keliu“. Pripažinęs, kad Vakarų Europos valstybės sąmoningai siaurina savo suverenitetą, jis pastebi: „Bet, kad būtų galima atsisakyti suvereniteto dalies, reikia jį pirma išigyti“.

Studijų savaitę Paleckis vertina labai palankiai: ji pasižymėjusi „ir proto gimnastika, ir dvasios gyvumu, ir pakantumo, demokratiškumo atmosfera“. Dr. K. Bobelis, „Vyriausio Lietuvos išlaisvinimo komiteto pirmininkas, kalbėjo apie VLIKo veiklą tarptautinėje arenoje, pokyčius Lietuvoje. Jis ragino vengti savitarpio ginčų, užgavimo, ieškoti aukso vidurio, kad būtume vieningi ir stipresni“.

Savo pranešime LKP CK atstovas kalbėjo „apie ženklus pokyčius LKP veikloje,

Gausūs dail. M. B. Stankūnienės viršelio ir prie atskirų skyrių piešiniai, abstraktiniai, vykusiai papuošia knygą. Tačiau mažesnės vinjetės (kad ir tų pačių piešinių) prieš atskirus skyrius, gal būtų dar patrauklesnės.

Knyga išleista skoningai, nors ir minkštais viršeliais. Korektūros klaidų labai nedaug. Pastebėtos (ar ne autoriaus?) klaidelės — kaip daugybė, turi būti daugybė; tokių keletas — tai aukštaičių silpnė; kur ilgas y, ar ū, tarti trumpai; ir kartais atvirkščiai: trumpas balsas prailginti. Bet tai mažmožis. Iš tikro, knygos kalba taisyklinga, gera ir skambi (kadangi eiliuotinė). Įdomi ir vertinga knyga jauniems ir seniems.

A. R.

savarankiškumo sieki, apie spaudos, santykių su užsieniu, problemas. Diskusijas sukėlė tezė apie tai, kad dabar dar nesuverenioje Tarybų Lietuvoje, turime daugiau vidinių laisvių (žodžio, spaudos, demonstracijų, mitingų ir t.t.) negu 1939 nepriklausomoje Lietuvoje“. Tačiau Paleckis prisipažino, kad „tos laisvės dar trapios, neapsaugotos šiuolaikiškais, demokratiškais įstatymais“.

Pasikalbėjime su **Gimtuoju kraštu** (rugp. 24-30), Paleckis teigė, jog po Gotlando pareiškimo apie nepriklausomybę šiandien pasirašytų didžiama Lietuvos komunistų. Jis sakė, jog tikis, kad ir Gorbačiovas būtų pritares Gotlando savaitei ir jos dokumentams. (Paskutiniąją rugpjūčio savaitę Gorbačiovas pademonstravo, kad Paleckis klydo).

Gimtojo krašto korespondentas pacitavo **Laisvosios Europos** radiją, anot kurio VLIKo pirmininkas Gotlande ragino „mokyti palengva į tas Lietuvos nepriklausomybės siekimo pastangas įjungti visus lietuvius, neišskiriant nė partijos narių“. Paleckis pridūrė, kad „K. Bobelis kalbėjo ir apie tai, kad LKP yra pagrindinis įrankis eventualiam nepriklausomybės atstatymui — kaip LKP pristatysianti Lietuvos bylą Kremliuje, taip ji ir turėtų judėti pirmyn. VLIKo pirmininkas reiškė mintį, kad Lietuvai būtų gera palaipsniui pasiekti Lenkijos, Vengrijos statusą“.

(ELTA)

„PRAVDA“ PUOLA VLIKĄ IR GOTLANDO KONFERENCIJĄ

Sąjūdis, VLIKas ir Gotlando konferencija yra rugpjūčio 23 d. **Pravdoje** išspausdinto straipsnio „Vien tik faktai“ taikiniai. Sovietinės KP dienraštis ypač piktinasi Lietuvos KP CK ideologijos skyriaus vadovo J. V. Paleckio ir trijų S.S.R.S. liaudies deputatų — V. Landsbergio, K. Motiekos ir A. Buračo — dalyvavimu konferencijoje. Ten buvo pasirašytas dokumentas, kuriame jų parašai yra šalia A. Razmos, A. Terlecko ir V. Bobelio — „kažko pavadinto ‘Vyriausio Lietuvos Išvadavimo Komiteto’ pirmininko“. (**Pravda** nutyli, kad „dokumente“ buvo pabrėžta, jog Lietuvos nepriklausomybė yra pagrindinis visų lietuvių tikslas).

Dienraštis savo skaitytojus informuoja apie VLIKą be lašelio „glasnost“, tebekartodamas Stalino laikų disinformaciją. VLIKas buvęs įsteigtas Kaune 1944-ais metais, bet „nekovojo“ prieš „hitlerinius okupantus“, kurie „naudojo“ komitetą „subversyviai antisovietinei veiklai“. Drauge su „pusiau legalia“ Lietuvos laisvės armija, VLIKas atnešęs „daugybę nelaimių“. Dr. Bobelis Gotlande padaręs „pasibaisėtiną“ palyginimą tarp Sąjūdžio ir Lietuvių aktyvistų fronto.

Pravdos straipsnis ne tiktai klastoja istoriją, paneigdamas VLIKo rezistenciją prieš nacius, bet knibžda ir kitokiais netikslumais, rodančiais dienraščio personalo peckelišką lygį. Gotlandas vadinamas „miestu“, ant dokumento atrandamas ten nebuvusio Razmos parašas, „Bobialiui“ prisegamas „V.“ inicialas.

(ELTA)

**V. PETKUS, A. TERLECKAS,
A. BURAČAS IR J. MUGEVIČIUS
JAU AMERIKOJE**

Viktoras Petkus, Antanas Terleckas, Antanas Buračas ir Jonas Mugevičius atvyko į Ameriką iš okupuotos Lietuvos dalyvauti Amerikos Lietuvių XI Kongrese Los Angeles ir VLIKO Seime Baltimorėje, lapkričio 3-5 dienomis.

V. Petkus yra Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas. Iš pirmosios Lietuvos Helsinkio grupės gyvi yra likę tik V. Petkus ir Tomas Venclova. Kai Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Komisija buvo pasiūlusi Helsinkio grupės Sovietų Sąjungoje kandidatėmis Nobelio Taikos premijai V. Petkus buvo išrinktas lietuvių atstovu.

A. Terleckas yra Lietuvos Laisvės Lygos pirmininkas ir kūrėjas. Tai drąsus, bekompromisinis kovotojas už Lietuvos nepriklausomybę. Jis yra iškalbėjęs apie 17 metų Sovietų Sąjungos kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. 1975 m. jis parašė pareiškimą J. V. Andropovui, tuometiniam KGB vadovui, pavadintą "Gerbkit mano teises" ir kaip atpildą gavo vėl nemokamą kelionę į Sibirą. Baigęs ekonominius ir istorinius mokslus, turėjo tolimesnį savo "akademinių išsilavinimą" tęsti kalėjimuose. A. Terleckas ir V. Petkus buvo iš kalėjimo paleisti 1988 m., grįžę į tėvynę, vėl įsijungę į aktyvią Lietuvos laisvinimo kovą.

Prof. A. Buračas, ekonomistas, Sovietų Sąjungos liaudies deputatas atstovaujantis Lietuvą, Lietuvos Sąjūdžio Tarybos narys ir vienas iš "Atgimimo" redaktorių aktyviai dalyvauja Lietuvos nepriklausomybės veikloje.

Jonas Mugevičius atstovauja Lietuvių Demokratų Partiją.

Amerikos Lietuvių XI Kongrese jie visi pasakė patriotines kalbas, nušviesdami dabartinę okupuotos Lietuvos padėtį ir ten daromus žygius Lietuvos laisvei.

(ELTA)

**JELCINAS UŽ BALTIJOS TAUTŲ
LAISVĄ APSISPRENDIMĄ**

Lankydamasis JAV-ijose, sovietų politikas **Borisas Jelcinas** rugsėjo 11 d. New Yorko Kolumbijos universitete pareiškė, kad "Baltijos respublikos pačios turėtų nuspręsti, ar jos turėtų pasilikti Sovietų Sąjungoje, ar iš jos išstoti" (**Washington Post**, rugsėjo 12). Tą patį vakarą MacNeil-Lehrer televizijos programoje jis pakartojo, kad Baltijos valstybėms turėtų būti suteikta pilna ekonominė nepriklausomybė ir teisė pasirinkti visišką nepriklausomybę ar sąjungą su Maskva.

Jelcino pasisakymas už Baltijos tautų laisvą apsisprendimą buvo staigmena, nes dar ši pavasari jis tvirtino Vilniaus televizijos

ŽEMININKAI ITALIŠKAI

Ši rudenį Italijoje išleidžiama italų ir lietuvių kalbomis penkių mūsų poetų-žemininkų poezijos antologija, pavadinta **La Nostalgia dei "terrestri"** (**Žemininkų ilgesys**). Antologija parengta puikiai lietuviškai kalbančio ir rašančio baltisto Petro U. Dini rūpesčiu. Ją leidžia italų leidykla — Mauro Baroni Editore.

Šiuo metu mus čia pasiekė anonsinė leidyklos brošiūra, jau reklamuojanti antologijos pasirodymą. Pati brošiūra didelio puošnaus formato, labai skoningai sutvarkyta. Jos viršeli puošia Gražinos Didelytės grafika, o puslapiuose Giuseppe Cordoni, aptardamas bendrąją šių dienų poezijos situaciją, gražiai įjungia ir lietuviškąją įnašą, specialiai poetus žemininkus. Ta aptartis brošiūroje spausdinama dviem kalbomis — itališkai ir angliškai. Toliau dedama po vieną kiekvieno poeto eilėraščių itlų ir lietuvių kalbomis, prigludžiant šalia ir bibliografinės informacijos. Pateikiamas jau ir visas laukiamos antologijos detalus turinys, iš kurio metyti, jog antologijoje bus Vytauto Mačernio 15 eilėraščių, Alfonso Nykos-Niliūno — 13, Henriko Nagio — 13, Kazio Bradūno — 16 ir Juozo Kėkšto — 14.

Tai bus planuojamos leisti serijos "Baltica" pirmoji knyga. O čia minima dvikalbė žemininkų poezijos antologija jau dabar galima užsisakyti, rašant leidyklai šiuo adresu: Mauro Baroni Editore, Via Rosmini, 22; 55049 Viareggio, Italia. Knygos kaina 24.000 itališkų lyrų; 17 JAV dolerių; 34 vokiškos markės.

Gauta paminėti

"Svečiose šalyse" Stasys Dalius. 310 psl. Kaina 9 dol. Išleido Lietuviškos knygos klubas. Gaunama "Draugo" knygyne.

"Mano Dieve, vis arčiau prie Tavęs" Ladas Tulaba, Roma. Atspaudė "Draugas" Čikagoje. 366 psl. Kaina nepažymėta.

korespondentei, kad lietuviai neturėtų galvoti apie išstojimą iš Sovietų Sąjungos. Daugelis rusų demokratinio judėjimo atstovų laiko Jelciną ambicingu demagogu. Jelcinas, Gorbačiovo rėmėjas ir varžovas, yra nepaprastai populiarius Maskvoje.

Dar peranksti nuspręsti ar Jelcinas nuoširdžiai pakeitė savo pažiūrą į Pabaltijo savarankumą, ar jis žaidžia sudėtingą politinį žaidimą. Bet kuriuo atveju, tai teigiamas žingsnis Baltijos tautų kelyje į laisvę. Jelcino pasisakymas rodo, jog kaikurių Vakarų sovietologų įsitikinimas, kad pabaltiečiams bus neįmanoma taikiu būdu atgauti savo nepriklausomybę yra nepagrįstas.

(ELTA)

**GELBĖKIME
ISTORINES FILMAS**

Privačiose rankose, virš pusšimčio metų išsaugotos, guli J. K. Miliaus filmos trauktos Lietuvoje 1929 metais. Aštuoni ratai (reels), 35 mm. negatyvų, kuriuos reikia perdirbti į filmų juostas, o iš jų lengva būtų daryti video juostas, kurių kopijas galima būtų pasiūsti į ok. Lietuvą, rodyti per televiziją, taip pat duoti kopiją archyviui.

Filmose yra visi trys Lietuvos Respublikos prezidentai, poetas Mačiulis-Maironis, prelatas Dambrauskas, kun. Tumas-Vaižgantas, prof. Mykolaitis-Putinas, prof. Pakštas ir kiti.

Iš idomesnių įvykių: 2-ro artilerijos pulko 10 metų sukakties šventė Kėdainiuose, kur tuo metu buvo atidengtas ir pašventintas paminklas pirmam, kovose už Lietuvos nepriklausomybę žuvusiam, savanoriui Povilui Lukšiui. Paminklą šventino kun. Mironas. Prof. Voldemaro išlydėjimas į Ženevą, Tautos šventė.

Be Palangos ir Nidos daugiausia vaizdų iš Žemaitijos, miesteliai, kaimai, ūkio darbai; Karo Muziejus su visomis apeigomis, su karo invalidais.

Šias istorines filmas restauruoti ir iš jų padaryti kopijas, turėtų užtekti poros tūkstančių dolerių (taip apskaičiuota žinovų).

Norintieji išsaugoti ateičiai nors dalį Lietuvos istorijos vaizduose, gauti daugiau informacijų, prašom kreiptis į — C. Matuzas, 107 — 33 117th St., Richmond Hill, NY 11419.

**ISTORINIAI EUROPOS IR
LIETUVOS ŽEMĖLAPIAI**

Originalių žemėlapių atspaudai su paaiškinimais, didelio formato.

1. 1595 m. Lithuania, G. Mercator. Aiškinimai lietuviškai.
2. 1605 m. lietuvių-švedų kautynės. Aišk. lotyniškai ir lietuviškai.
3. 1656 m. kovo 25 d. lietuvių-švedų kautynės prie Sandomiro. Aišk. lotyniškai ir lietuviškai.
4. 1656 m. spalio 12 d. lietuvių-švedų kautynės prie Pilypavo. Lotyniškai ir lietuviškai.
5. 1749 m. Lithuania, I. Neprecki. Lotyniškai ir lietuviškai.
6. Siektinos nepriklausomos Lietuvos žemėlapis, 1982. Aiškinimai knygoje Tikroji Lietuva, 1983 m.
7. Lietuviškų genčių gyvenami plotai apie II a. Pagal C. Ptolemėjo žemėlapi. Graikiškai ir lietuviškai.

Kiekvieno žemėlapiu kaina - 12 dol. Kreiptis "Draugas" admin., 4545 W. 63rd. St., Chicago, IL 60629, USA. Ten pat kreiptis norint išigyti knygą "Tikroji Lietuva", Lietuvos miestų herbų seriją (14 herbų). Užsisakant pinigų ar čekių nesiūsti, "Draugas" prisiūs sąskaitą.

ENGLISH SECTION

The Politics of Religion

Part I.

"With Fire and Sword"

© by Albert Cizauskas

Seldom in the history of Christianity have people been so victimized by other Christians in the name of Christianity as the Lithuanians. The various pseudo-religious orders of German knights, the most notorious of whom were the Teutonic Knights, were no better than marauders masquerading under the banner of Christianity. Their "crusade" was first directed against the old Prussians and Letts, related branches of the Baltic Aistian people. Because the conversion of these pagans would have meant the end of their crusade, they instead ravaged the lands, massacred the inhabitants, and subjugated the survivors — all for material gain. Then they turned east and south, toward the Lithuanians, the major branch of the Aistian race.

Here they met determined resistance from the very start, a resistance that equalled the ferocity of the invaders. Contrary to their experience with the Prussians and Letts, the Knights were unable to establish any lasting inroads in the Lithuanian lands. After two centuries of bitter warfare, the might of the Teutonic Knights was broken in one of history's decisive battles near

Tannenburg in 1410. The victors were Vytautas, the Grand Duke of Lithuania, and his first cousin, Jogaila, the Lithuanian King of Poland. Had it not been for Tannenburg, all of eastern Europe up to the borders of Russia and beyond might have been Germanized.

The First Lithuanian King

It is not surprising that the earliest memories of Christianity among the Lithuanians are those of bloodshed. What is surprising is that, even in the midst of all this carnage, the seeds of Christianity were sown and took root. The first great leader of the Lithuanians, Mindaugas, united the various factions of his people in order to repel enemies from both sides, the Roman

Lietuvos I-masis karalius Mindaugas
Lithuania's first King, Mindaugas

Christian Knights from the West and the Orthodox Christians and Tartars from the East. Noted for his political acumen, Mindaugas also understood that there was only one way to deny the Knights their pretended excuse for a "crusade" and, at the same time, to receive the recognition of the West for himself and his people. He decided to accept Christianity.

In 1251, Mindaugas, his wife Martha, several of his sons, and other members of his court were baptized. The Pope, Innocent IV, thereupon sanctioned the coronation of Mindaugas as the first king of the Lithuanians, a prerequisite for royal legitimacy in those days. The beginning of Christianity in Lithuania thus was the result of an independent act of a Lithua-

nian who became his country's first and only king. The Pope also decreed the establishment of an ecclesiastical province of Lithuania to be headed by the priest who had instructed and baptized Mindaugas, a German cleric appropriately named "Christian."

The conversion of King Mindaugas was unfortunately only a false spring for Christianity because of the continued depredations of the Knights against the Lithuanians and their brothers in Prussia and present-day Latvia. Some historical sources even believe that Mindaugas might have reverted to paganism. Lithuania remained a pagan land, the last in Europe, surrounded by hostile Christians intent on annihilating it in the name of the Cross.

Pagans No Longer

The next great leader of the Lithuanians, Gediminas, lived in the first half of the 14th century. He too was interested in Christianity but his interest was also thwarted by the unrelenting aggression of Christian warriors. Gediminas founded an illustrious dynasty which gave Lithuania its mightiest ruler, Vytautas, and

Poland its royal family which reigned over Lithuania and Poland with distinction for two centuries. It was through his grandson, Jogaila, that Lithuania finally and irrevocably became a Christian nation.

Gediminas had two outstanding sons, Algirdas and Kestutis, who ruled Lithuania jointly and effectively for over 30 years. Both managed to keep the Teutonic invaders at bay and at the same time overran most of present-day Russia and the Ukraine, thrice marching up to the very gates of the Kremlin itself, and, unlike Napoleon and Hitler centuries later, returning as victors. Such is the irony of history, however, that the Lithuanian leaders did not then curtail the growing power of a state that

eventually incorporated Lithuania.

Both Algirdas and Kestutis sensed the inevitability of Christianity and apparently were prepared for reasons of political and military expediency to consider accepting it. At one

as the wedge in cracking hitherto invincible Lithuania. Vytautas, anxious to avenge his father's death and recover his patrimony, accepted their help and allowed himself to be baptized. He then invaded Lithuania with the

the people. In those days, it should be recalled, a country's religion followed its ruler's according to the old formula, "Cuius regio, eius religio." (This date, 1387, is generally recognized as marking Lithuania's conversion

Crowning of Mindaugas
Mindaugo karūnavimas

point, they cleverly put the Knights pretensions to a public test. They would accept Christianity for their subjects provided the Knights would surrender their hold over the kinsmen of the Lithuanians, the old Prussians and Letts. This the Knights refused to do, proving once more that their interest was one of aggrandizement rather than conversion.

Events now became complex and even nasty, marked by personal rivalries and betrayals. We need to keep in mind that the principal motivation at that time for rulers was dynastic and personal power rather than nationalism as we know today. This fact makes all the more remarkable the selfless co-rule of the two brothers. All this changed after the death of Algirdas. His son, Jogaila, deliberately courted the support of Lithuania's enemies, the Knights, in consolidating his control over Lithuania even while Kestutis was fighting them. A brief power struggle ensued and Kestutis emerged as the supreme ruler over the Grand Duchy. Jogaila, however, with the help of the Knights and an act of trickery, lured Kestutis and his son, Vytautas, into a trap. Both were imprisoned; the uncle was murdered but Vytautas managed to escape.

The mere recital of this double-dealing reminds one of Shakespeare's historical tragedies. The Teutons immediately double-crossed Jogaila whom they had assisted in double-crossing Kestutis and Vytautas. They gave refuge to Vytautas and sought to use him

Knights at his side but Jogaila, sensing this new threat to his rule, deftly changed course once more. He now made overtures to Vytautas which the latter, perhaps surprisingly, accepted. The two cousins were reconciled and now presented a united front against the Teutons, which culminated in the Battle of Tannenburg.

In the meantime, Polish envoys offered the crown to Jogaila on condition that he marry their 12-year old queen, Jadwiga, and also Christianize the Lithuanian people. They hoped thereby to bind the much larger and stronger Grand Duchy of Lithuania to their own exposed Kingdom, probably foreseeing that the Grand Duchy would inevitably become Christian and its Grand Dukes kings as Mindaugas had been. Such a country could indeed pose a threat to the Polish nation. An alliance with Lithuania, then the leading military power in central and eastern Europe, would also provide Poland with security against the everpresent German menace.

Jogaila, an ambitious opportunist, readily agreed with the Polish proposal. He was only too willing to act on the same principle with which a later king accepted the throne of France: a crown is well worth a Mass. He was baptized at Cracow on February 14, 1386. It was not until a year later, however, that Vytautas, already a Christian, accompanied Jogaila on a fascinating mission throughout Lithuania personally to see to the baptism of

to Christianity, whose 600th anniversary was celebrated at Rome in 1987 with impressive ceremonies.)

Jogaila and Vytautas were assisted by Franciscans who had obtained a foothold in Vilnius during the reign of Mindaugas. Jogaila apparently took his baptism vows seriously because he sponsored the erection of the Cathedral of Vilnius and the foundation of seven parochial districts throughout Lithuania.

A less known date is that of 1413, when Vytautas, accompanied by his cousin, Jogaila, established the Catholic Church in Lithuania Minor (Samogitia). The proceedings — mass baptism — were the same as those employed in the Christianization of Lithuania Major in 1387. This was done, in large part, to combat more effectively the German Knight's pretensions to Lithuanian lands bordering on the Baltic.

Vytautas, ruling over Lithuania through an informal arrangement with his cousin Jogaila, now King of Poland, was eventually recognized as the **de jure** Grand Duke of Lithuania because of his political and military prowess. The Poles, however, insisted that, upon his death the Grand Ducal rights revert to Jogaila and his successors.

Vytautas, who became Lithuania's most beloved and powerful ruler, sought in later life to be crowned king of his native land. Despite the worried protests of the Poles, his rights to

the Lithuanian throne were recognized by the Christian West, including the Holy Roman Emperor. The Poles even went so far as to intercept the Emperor's envoys who were bearing the crown. The date of the coronation was postponed and Vytautas died, under circumstances never satisfactorily explained, before his royal ambition could be realized. As a result, the Grand Duchy of Lithuania remained tied as the **de facto** junior partner in a troubling alliance with the Kingdom of Poland until the end of the 18th century.

The Germans tried to "convert" the pagan Lithuanians with fire and sword for over two centuries, but it was the Poles who did it with the promise of a royal crown.

(to be continued)

MOSCOW CONGRESS — AN INSIDE VIEW

"Smog of Hostility" Against Delegation of Lithuania.

The Western press reports on the Congress of People's Deputies in Moscow were extensive and professional. But they did not convey the real atmosphere of the meetings or the full range of Gorbachev's actions. Grigorijus (Javokas) Kanovičius, a Lithuanian-Jewish writer, described the congress from an insider's perspective in Gintasis Kraštas (Vilnius, June 15-21). Following are excerpts from his article.

... There were moments when **the threat of the aggressive majority...** against the minority would assume a complete, real, physically tangible shape. One could feel that it was just like the old times, when the "boys" who defended the congress so bravely from **Sakharov**, might come to your chair and say: "Please come with us," and your parliamentary mission would be "successfully" finished. At the very outset we felt **the stench of the old times** that hovered above the auditorium.

Professor **V. Landsbergis'** statement on procedural matters... provoked **an angry reaction by M. Gorbachev...** I noticed that he used terrible words: "ultimatum", "boycott", "splitting tactics", "demonstration", etc.... He knows how to set the worst mood in the auditorium. Suddenly, it was enveloped by smog — **a smog of hostility** and, I would say, of **hatred against the delegation of Lithuania...**

... There were very difficult moments. For instance, General **Rodionov's** speech, which — was a model of how one should do away with those who have different opinions, different

CHRISTMAS IN SEPTEMBER

I recently got a call from a Santa Monica resident, Elena (Helia) Žilinskienė-Warren, asking a favor. She needed material about Lithuanian Christmas customs; pictures of the food for Christmas Eve dinner and of Lithuanian national costumes to illustrate an article.

The reason for needing all of this? Mrs. Warren had enticed her daughter-in-law Margaret Zilinskas (of Swiss descent) to write an article about Christmas in Lithuania.

Margaret, who is a journalist, wrote the article and it was accepted by "The World and I" magazine published in Washington, D.C. ("The World and I" magazine is distributed by "Dalton Books" all over United States, and the article will appear in the December issue.)

The magazine asked for pictures to illustrate the article, such as, traditional food and table setting for Christmas Eve dinner; Christmas tree decorated with traditional ornaments, etc. Since no pictures of this kind were readily available, Mrs. E. Žilinskiene-Warren and her daughter-in-law Margaret decided to prepare all the food, set the Christmas Eve dinner table, trim the tree, and have a professional photographer take pictures. And so it was done on Sept. 10, 1989, in Santa Barbara at the residence of Viktoras and Margaret Zilinskas. Both Viktoras and Margaret are professionals; he a successful lawyer, she a journalist.

Several Americans, friends of Victor, and some Lithuanians, among them Mrs. Vince Zauniene, a well known Lithuanian opera

singer, attended this Christmas in September dinner following Lithuanian customs. During dinner Lithuanian Christmas carols were sung, customs were demonstrated and talked about, and the current political situation in Lithuania was discussed.

Journalist Margaret Zilinskas, wearing Lithuanian national costume with her mother-in-law Elena Zilinskas-Warren
Žurnalistė Margareta Žilinskienė (tautiniu kostiumu) ir Elena Žilinskienė-Warren.

The author of the article, Margaret Zilinskas, wore a national costume for the occasion, and the food was prepared by Mrs. E. Warren, Mrs. M. Simonis and Margaret herself.

Alė Rūta

goals, etc... The aggressive majority applauded — not as much him as **the mentality of generals, the position of brute force.**

Television did not show any of the real atmosphere, that footstamping, the desire to drown others out with applause, the noisy restlessness, that air permeated with **miasmas of hostility and intolerance**, which became impossible to breathe toward the end of the day... The hall, like some mirror, conveyed... the accumulated national pain. Sometimes it seemed to me that this was a vast fair, where **hundreds**

of wronged and bloodied nations were jostling each other.

... **Anti-semitic moods** are very vivid... This generated an appeal to the Soviet president (Gorbachev, Ed.)... **The delegation of Lithuanian deputies was the first to sign this appeal (against anti-semitism)...** Unfortunately, this appeal was not distributed among the delegates... I talked three times (about this) with Mikhail Sergeyevich (Gorbachev), but that did not lead to any clarification and (our conversation) remained limited to generalities.

(ELTA, Aug. 1989)

SHOWING THE FLAG

Lithuanian sailors brave North Atlantic to establish economic ties with Baltimore.

By Jim Gring

For the first time since the start of World War II, a Lithuanian flagged vessel arrived at the Port of Baltimore.

Two Lithuanian yachts — the 52-foot *S. Y. Lietuva* (Lithuania) and the 42-foot *S. Y. Audra* (Storm) — called at the Port of Baltimore July 14 after a 37-day sail across the North Atlantic.

The Lithuanian sailors' first stop in the United States was New York, and they also travelled to Chicago before returning to New York and sailing to Baltimore.

"The purpose of our journey is to carry the Lithuanian tri-color through Europe to the United States and to set up ties with the United States," said the *Lietuva's* Capt. Steponas Kudzevicius through an interpreter. "The slogan of our journey is, 'For the honor of the country and the unity of people.'"

"This is the beginning — the base for future economic ties. When we achieve economic sovereignty, we want strong economic ties with the United States."

Lithuania's day of economic independence may come sooner than Kudzevicius and his shipmates thought during their stay in Baltimore. Less than two weeks after the ships left the Port of Baltimore for the return trip home, the Soviet parliament overwhelmingly approved an economic autonomy plan for the Baltic republics — Lithuania, Latvia and Estonia.

The legislators sent the proposal back to committee for revision, with final adoptions set for October.

"Whether we achieved what we wanted to or not, only time will tell," Kudzevicius said during a tour of the Port of Baltimore aboard the Maryland Port Administration's yacht, *Mary Lynn*. "Of all the places we have visited, the Port of Baltimore is the most efficient and welcoming. We found the city to be very warm and congenial."

Although the crew members aren't professional sailors, they take their sailing seriously, and they were excited about their trip across the Atlantic to the United States, which was sponsored by several Lithuanian businesses. The *Lietuva* and the *Audra* successfully made the trans-Atlantic voyage despite encountering one major and three minor storms. The 42-foot *Daile* also made the voyage but didn't sail to Baltimore.

On the trip home, the Lithuanians had two extra deckhands. Two Sea Scouts from the Lithuanian community in Chicago signed on for the trip back to Lithuania.

"These boats are more than big enough. These boats are very well equipped, and the

Yacht "Lietuva" in New York.
Jachta 'Lietuva' New Yorko uoste

Photo by V. Maželis

U.S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION Required by 39 U.S.C. 3685

- 1a. Title of publication. LIETUVIŲ DIENOS/LITHUANIAN DAYS.
- 1b. Publication No. 0024-2950.
2. Date of filing, 10-04-89.
3. Frequency of issue. Monthly except July and August.
- 3a. No. of issues published annually—10.
- 3b. Annual subscription price \$20.00.
4. Complete mailing address of known office of publication: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195.
5. Complete mailing address of the headquarters of general business offices of the publisher: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
6. Full name and complete mailing address of publisher, editor, and managing editor.
Publisher: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
Editor: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195

members of the crew are all experts. They're not afraid of anything," said Linas Paulius, one of the students. "They know what they are doing."

*(The Port of Baltimore,
September, 1989)*

Managing Editor: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195

7. Owner: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195.

8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages or other securities. None.

9. Not applicable.

10. Extent and nature of circulation.

A. Total No. copies (net press run). Average no. copies each issue during preceding 12 months—1300. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1300.

B. Paid circulation. 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales Average no. copies each issue during preceding 12 months—0. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—0.

2. Mail subscription. Average no. copies each issue during preceding 12 months—1150. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1129.

C. Total paid circulation (Sum of 10B1 and 10B2—Average 1150. Single issue—1129.

D. Free distribution by mail, carrier or other means, samples, complimentary, and other free copies. Average no.—21. Single issue—21.

E. Total distributions (Sum of C and D) Average No.—1171. Single issue—1150.

F. Copies not distributed:
Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing. Average no.—129. Single issue—150. 2. Return from news agents—none.

G. Total (Sum of E, F1 and 2 should equal net press run shown in A) Average no.—1130. Single issue—1130.

11. I certify that the statements made by me above are correct and complete.

Vincent C. Skirius, Bus. Mgr.

AMERICANS OVER LITHUANIA

by Eric Heinsheimer

Could it be possible for a small group of Southern California jumpers to travel to the Soviet Union to skydive? Most would doubt it. But after a year's planning and preparation, The Chain Reaction skydiving team did just that.

It began a year ago when Tom Heinsheimer, the father of Eric Heinsheimer, a student at the University of Puget Sound and a skydiver on the Chain Reaction collegiate skydiving team, was visiting the Soviet Union. The elder Heinsheimer is a balloon scientist involved with the joint U.S.-Soviet project to launch a balloon from Mars in 1994. During his visit, he met Raimondas Pimpe, an active skydiver with a club in Kaunas. Heinsheimer told Pimpe that his son jumped, and Pimpe arranged an invitation for seven jumpers to come to Lithuania. The entourage included Todd Kirwan, Alex Cozaglio, Thomas Falzone, Chris Kiesler, Rod Felham, Monty Groutage and Eric Heinsheimer.

The group spent 17 days at the drop zone (DZ) in Kaunas, the second largest city in Lithuania. The plan called for skydiving every day.

From a flight line of three Antonov-2 single-engine biplanes, six-hour marathon sessions of jumping — sometimes up to eight jumps — were made daily. By the end of the trip everyone had logged approximately 55 skydives.

The Lithuanian hosts were fantastic. They lodged the Americans at the Kaunas airfield in a spacious three-story house. The walk to the peas took five minutes, and the local restaurant was a minute's drive.

The Kaunas Skydiving Club consists of six relative work (RW) jumpers who take their sport very seriously. Wake-up calls came at 6:30 am every morning. The team members would grab breakfast at the restaurant and take it to the DZ to be eaten between jumps. Yura, the chief pilot of the club, insisted that the first plane take off by 7:00 am. The government restricts jump pilots to a six-hour flying schedule, so jumping ended promptly at 1:00 pm. The pilot, eager to fly, hurried the jumpers along. (He was paid by the load.) While the jumpers dirt dived, he would gun the engine to hurry everyone.

On the other hand, communications between the Lithuanians and the Americans slowed things down. Although most of them spoke some English, American skydiving terms were new to them and needed translating. Despite the communication problems, the exhausting schedule kept the group in the air more than on the ground.

Amerikiečiai parašiutininkai svečiuojasi Kauno Aviacionijos Sporto klube, 1989. Pirmoje eilėje. Iš k.: (antras) Todd Kirwan, Alex Cozaglio ir Eric Heinsheimer (visi kaliforniečiai)
American parachutists visiting the Kaunas Aviation Sports Club, 1989. Front row: (second from left) Todd Kirwan, Alex Cozaglio and Eric Heinsheimer (all Californians)

Photo by Monty Groutage

Cameraman Monty Groutage accompanied each load that flew, and his video was used during debrief to teach the Lithuanians badly needed RW skills. Just this year their club began relative work. (Style and accuracy make up most of the skydiving in Lithuania.) The team members split the Lithuanians into 2-, 3- and 4-ways groups which, with the video review, proved to be very effective.

During the stay, the group was treated to a spectacular 10-way demonstration jump into the old city of Kaunas. Todd Kirwan and Eric Heinsheimer landed a biplane trailing the Stars and Stripes, and Kestutis, a Lithuanian jumper, carried their Republic's flag into a soccer field adjacent to an ancient castle. After landing, an enthusiastic crowd of Lithuanian of all ages greeted the Americans and collected autographs. It took the jumpers at least half an hour to wade through the people and get off the field.

The first hot air balloon jumps in Lithuania were conducted with the help of American and Lithuanian balloon teams who happened to be in a nearby town competing in a balloon race. They were happy to give the Lithuanians their first balloon jumps. The skydivers also jumped from gliders manufactured in a factory adjacent to the DZ.

A big highlight of the trip was an opportunity for the Americans to introduce tandem jumping to the Soviet Union. Eric Heinsheimer had the honor of being the first tandem pilot in Lithuania. He took 14 Lithuanians and three Americans including Ron Clark, the famous

aeronaut who ballooned across the Pacific Ocean, on their first tandem jumps.

It took several days of persuading the chief pilot to allow some of the Lithuanian skydiving students to jump in tandem with Eric. Eventually he consented after seeing the experienced jumpers complete their tandem jumps. In the end, he even made a tandem jump himself. He loved it.

Early in the trip, the Soviet national 4-way team came to the DZ and jumped with the Americans. Together, the groups completed a beautiful 14-way from 10,000 feet. This was the second largest formation built in Lithuania (the biggest had been an 18-way). The group also completed several two- and three-point 10-ways.

Glasnost seems to be working well if the door is open for westerners to make skydiving excursions to the Soviet Union. In exchange, Soviets will be coming to the United States. Already, Lithuanian skydivers Raimondas, Vidas, Kestutis, Vaidas, Valdaus and Ramus plan to visit California this winter, thus expanding the world of skydiving to the benefit of both countries.

(Parachutist, Oct. 1989)

LITHUANIA 700 YEARS, edited by Dr. Albertas Gerutis. Lithuania 700 years is the first book to appear in the English language that not only tells the story of the Lithuanian state, but succeeds in explaining the Lithuanian people. Jacket design by Paulius Jurkus. 458 p. \$18.

“LEGALITY OF SOVIET RULE” — A LIE

Yurii Afanasyev, the director of the Moscow Institute of Historical Archives, said in an interview that “one can no longer speak of legality when looking at how the Baltic states were incorporated into the Soviet Union” (**The Washington Times**, August 9). Mr. Afanasyev was summing up the findings of the Soviet parliamentary commission, which was charged with investigating the August 23, 1939, Hitler-Stalin pact. The commission was unable to dwell on the secret protocols signed by Berlin and Moscow in September 1939 and January 1940.

Professor Afanasyev was even more explicit at an international conference held recently in Tallinn, Estonia to discuss the Molotov-Ribbentrop pact. Asked whether it was possible to speak about the legality of the Soviet regime in the Baltic republics after the conference declared the pact null and void, Yurii Afanasyev said:

“In general, to give a legal foundation to the Soviet regime in the U.S.S.R. is, it seems to me, a hopeless task. To give a legal foundation to a regime that was brought into being through bloodshed, with the aid of mass murders and crimes against humanity, is only possible by resorting to falsification and lies — as has been done up till now. It must be admitted that the whole of Soviet history is not fit to serve as a legal basis for the Soviet regime. By admitting this, we would be taking a step toward the creation of a democratic society.”

(ELTA, Sept. 1989)

UNDERGROUND LITHUANIAN FREEDOM FIGHTERS AFTER WORLD WAR II

The book, “Fighters for Freedom” (Lithuanian Partisans Versus the U.S.S.R. 1944-1947), was written by Juozas Daumantas, a member of the Iron Wolf Division. The narrative evolves like an intriguing novel. Once begun, it is difficult to stop reading, so vivid and colorful are the descriptions of the scenes, so frightful and heart-rending the many true events.

When the Soviet army rolled in and forcibly annexed Lithuania into the Soviet Union, many courageous Lithuanians, as members of the underground, fought an unequal battle with the invaders. Without support from the free world, although they fought valiantly and persistently, their efforts were of no avail.

“Fighters for Freedom” reveals the heroism of the young Lithuanian partisans who, at the risk of their lives and safety, embraced the life of a freedom fighter. Aware of how little the free world knew of their plight, unheralded and unassisted, and regarded as outlaws, they continued to suffer unspeakable hardships and to lay down their lives for the freedom of their nation.

Today many may ask, were their sacrifices and bloodshed in vain? Were their lives unnecessarily quenched in an impossible and unattainable goal? Did the world understand what motivated their choice to live as outlaws, to be hunted like animals, to be condemned to imprisonment and death? To find the answers and

LITHUANIANS GET A GIFT: CHRISTMAS

MOSCOW — Christmas officially returns to Lithuania this year after almost five decades of strictly atheist government holidays, the official news agency Tass reported Wednesday.

The Lithuanian Parliament decreed that Dec. 25 will now be a state holiday in the small republic on the Baltic sea, Tass said.

An estimated 3 million of Lithuania's 3.6 million people are Roman Catholic, but Christmas has not been an official holiday since Lithuania was absorbed by the Soviet Union in 1940.

Associated Press

On July 5, the Lithuanian Supreme Soviet passed a law guaranteeing the right of farmers to manage farm holdings independently and permanently. The farmers are also given the right to hire outside labor. (ELTA)

On July 27, 1989, The Supreme Soviet of U.S.S.R. voted to grant the Baltic republics a large degree of economic autonomy. “Tass” states that the resolution specifically cancels all provisions of present law which clash with self-financing for the Baltic republics. (ELTA)

to draw your own conclusions read the book, “Fighters for Freedom”. The Lithuanian Freedom Fighters after World War II will long be remembered as valiant heroes of their nation, who planted the seed of resistance to autocracy and force, and kept alive a passionate love for freedom.

by Sister Virginia

AKAI • SANYO • JVC • SEIKO • TOSHIBA • CASIO • SHARP • MINOLTA • CITIZEN • SONY • NEC

Pirmoji rusų parduotuvė Los Angeles parduodanti **STEREO — VIDEO — RADIO — FOTO APARATUS**, tinkančius Sovietų Sąjungos sistemai.

EVROPA ELECTRONICS

☐ Esame pirmoji įstaiga Los Angeles, siunčianti siuntinius sudarytus iš mūsų krautuvėje pirktų prekių, į Lietuvą ir kitus Sovietų Sąjungos kraštus, **muftą apmokant čia**.

☐ Parduodame japonų gamybos televizijos, video aparatus, telefonus, video-magnetofonus tinkančius Europos arba Amerikos sistemoms

☐ Tikrai pas mus gausite kvalifikuotų tarnautojų patarimus kokios prekės turi paklausa Lietuvoje

Krautuvė atdara: kasdieną 11 — 8 v.v., sekmadieniais 12 — 5 v.v.

EVROPA ELECTRONICS
7117 SUNSET BOULEVARD, SUNSET GALERIA, HOLLYWOOD, CA
Tel. : (213) 851-8401

Kampas La Brea, šalia El Pollo Loco ir Wendy's. 1 val. mašinos pastatymas veltui.

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Boston, MA 02205—Baltic Associates LTD.
P.O. Box 1406 GMF
Tel.: (617) 269-4455
Gintaras Karosas, president

Chicago, IL—"Patria", "Gifts International".

Chicago, IL 60629—Balzekas Museum of Lithuanian Culture
6500 So. Pulaski Rd.
Tel.: (312) 582-6500
Knygyno vedėja p. Semėnienė

Chicago, IL 60629—D. Valentinaite c/o "Sėklyčia"
2715 W. 71st Street
Tel.: (312) 476-1680

Cleveland, Ohio—Andrius Mackevičius

Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish Library

Los Angeles—P. Domkus
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—"Spauda"

AUSTRALIJOJE

Lewisham — Msgr. P. Butkus
Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, St. Prapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish Library)

BALTIC BAKERY

Savininkai — ANKŲ ŠEIMA

4627 So. Hermitage, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) LA 3-1510
ir
2616 West 69th Street, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) 737-6784

Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti **TAUTOS FONDUI**

savo uždaviniais vykdyti Lietuvos Laisvės Išdūi — laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P. O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.

Vytautas Šeštokas — pirmininkas
Vladas Gilyas programų koordinatorius
3329½ Atwater Ave., Los Angeles,
CA 90039, Tel.: (213) 662-6906

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo
10:30 iki 11:00
WBMD—750 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.
Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9:00—10:00 val. ryto iš WCAV-FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (508) 586-7209

CHICAGO, IL.

"Lithuanian-American Radio"
—Amerikos Lietuvių Radijo—
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2638 W. 71st St. Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja:
Kazė Brazdžionytė
511 SO. NOLTON AVE.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Girdima sekmadieniais 6:00-7:00 val. vak.
Stotis WCPN, banga FM 90.3

Vedėjas—Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio
44121
Telefonas: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VAL.

WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val.
vak.

Programos ved. **Algis Zaparackas**
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis
Lapšys, Edv. Skiotys.

2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"
WRYM—840 AM

Sekmadieniais 10:30 — 11:30 ryto
Vedėjas **Alg. Dragūnevičius**
132 Wellington Dr., Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Bendradarbiai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas,
Lionginas Kapeckas,
Leonas Lėtas-Adamkevičius,
ižd. **Algis Simonaitis.**

HOT SPRINGS, ARK
LITHUANIAN BROADCASTING
SPA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ"

Girdima sekmadienio rytais
9 val. 30 min.
iš KIXT stoties, 1420 AM banga
Vedėja Salomėja Šmaizienė
204 Hilltop Drive,
Hot Springs, AR 71913
Telefonas: (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

NEW JERSEY-NEW YORK

"LIETUVOS ATSIMINIMAI" radijo val.
girdima pirmadieniais nuo 8 iki 9 v. v.
iš Seton Hall Universiteto stoties,
89.5 FM banga.

"MUSIC OF LITHUANIA" programos,
vedamos anglų kalba iš tos pačios
stoties, girdimos pirmadieniais
nuo 7:30 iki 8 v.v.

Dr. J. J. Stukas — direktorius,
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636.

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki
10 v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM
banga

ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: **Al Gečas**, pirm., **R. Kiršteinis**, vicepirm., **J. Krokutė**, sekr.,
Rūta Ilgūnaitė, ižd., **L. Laukaitienė**, narė
320 Duran St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: **ANTANAS PALIULIS**

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas **L. Stankevičius**
1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Isteigta 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 val. po pietų
iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM
Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2,
CANADA
Telefonas:(416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; **Dr. J. Gailius**
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: **Kun. V. Kaziūnas**

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

Los Angeles Dramos Sambūrio aktoriai po spektaklio Vilniuje. Iš k.: Viltis Jatulienė, Fredas Prišmantas, rež. Petras Maželis, Sigutė Mikutaitytė-Lownds, Vincas Dovydaitis, Ramunė Vitkienė ir grimuotojas Stasys Ilgūnas (iš Clevelando). Nuotraukoje trūksta Antano Kiškio.

Los Angeles Drama club actors after performance in Vilnius. From l.: Viltis Jatulienė, Fredas Prišmantas, director Petras Maželis, Sigutė Mikutaitytė-Lownds, Ramunė Vitkienė, and make-up artist Stasys Ilgunas (from Cleveland), missing in the picture is Antanas Kiškis.